

Bertolt Brecht

Koldusopera

Színmű három felvonásban

Fordította: Vas István

TARTALOM

ELŐJÁTÉK

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Peachum reggeli korálja
Hecc-dal

MÁSODIK JELENET

Nászdal egyszerűbb embereknek
Kalóz Jenny
Ágyú-dal

HARMADIK JELENET

MÁSODIK FELVONÁS

NEGYEDIK JELENET

KÖZJÁTÉK

Ballada a nemi rabszolgaságról

ÖTÖDIK JELENET

Striciballada

HATODIK JELENET

Ballada a kellemes életről
Féltékenységi duett
Második koldusfinálé

HARMADIK FELVONÁS

HETEDIK JELENET

Dal az emberi nagyratörés elégtelenségéről
Salamon-dal

NYOLCADIK JELENET

KILENCEDIK JELENET
Ballada, melyben Macheath mindenkitől bocsánatot kér

FÜGGELÉK
Új ágyú-dal
Új ballada a kellemes életről
Függelék a balladához, melyben Macheath bocsánatot kér
Új végkorál
A koldusfilm befejező szakasza

SZEMÉLYEK

MACHEATH, másképpen Penge Mackie
JONATHAN JEREMIAH PEACHUM, a "Koldusbarát" cég tulajdonosa
CELIA PEACHUM, a felesége
POLLY PEACHUM, a lánya
BROWN, London rendőrfőkapitánya
LUCY, a lánya
KOCSMA JENNY
SMITH
KIMBALL, lelkész
FILCH
EGY VÁSÁRI ÉNEKES
A BANDA
KOLDUSOK
KURVÁK
RENDŐRÖK

ELŐJÁTÉK

Vásári rigmus Penge Mackie-ről

*Vásár Sohóban
Koldusok koldulnak, tolvajok lopnak, kurvák kurválkodnak.*

Egy vásári énekes a következő rigmust énekli:

És a cápa fal javába
Vad fogakkal - nem titok
És Macheath-nél ott a kése
Ám a kést nem láthatod.

Nézz a cápa uszonyára
Hogyha gyilkolt, ott a vér!
Penge Mackie kesztyűsen jár
És a kesztyű hófehér.

Themze-parton egynehányan

Összeesnek hirtelen!
Azt beszélük, semmi pestis,
Mac Macheath volt ott jelen.

És a Strandon hulla fekszik
Kék vasárnap, szép idő
És ki tűnt el túl a sarkon?
Penge Mackie - újra ő.

És hová lett Smüle Meier
És olyan sok gazdag úr?
És a pénzük Mackie-é lett
Bizonyíthatatlanul.

(Peachum feleségével és lányával balról jobbra átsétál a színpadon)

Megtalálták Jenny Towlert
És szívében ott a tör
Penge Mackie jár a parton
Persze nem tud semmiről.

Hol van Alphons Glite, a góré?
Napvilágra úgyse jut.
És ha bárki tudna róla
Penge Mackie mit se tud.

És hatalmas tűz Sohóban
Hét gyerek s egy vén öreg -
Meg se kérdik Penge Mackie-t
Míg a nép közt ögyeleg.

És az ifjú özvegyasszony
Hogy ki volt, már nem titok
Hogy felébredt, meggyalázták -
Penge Mackie mit kapott?

(A kurvák felnevetnek, közülük kiválik egy férfi, és gyorsan végigmegy a téren)

KOCSMA JENNY
Ez Penge Mackie!

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Az emberek növekvő könyörtelenségéhez hozzáigazodva, J. Peachum, az üzletember, boltot nyitott,

melyben a nyomorultak nyomorultjai megkapták az egyre keményebb szívekhez szóló külsőt
Jonathan Jeremiah Peachum koldusruhatára

Peachum reggeli korálja:

Kezdd el bűnös életedet!
Hát ébredj, te alja keresztény!
Az Úristen majd ad neked
A jóra csak tovább is rest légy.

Testvéredet áruld gazul!
A hitvesed add vigan el!
Hát levegő neked az Úr?
Az ítélet napja közel!

PEACHUM

(a közönséghez) Most már kellene valami újdonság. Az én szakmám azért ilyen nehéz, mert az emberek részvétét kell felébresztenem, ez a foglalkozásom. Igaz, akad egynéhány olyan dolog - csak egynéhány -, ami megindítja az emberek szívét, de az a bökkenő, hogy ha ezeket többször felhasználjuk, már nem elég hatásosak. Mert az embernek megvan az a szörnyűséges képessége, hogy érzéketlenné tudja tenni magát - amikor neki tetszik. Előfordul például, hogy egy ember meglát egy másik embert, iszonyúan csonka karral, amint ott áll az utcasarkon. Előszörre hajlandó neki ijedtében tíz pennyt adni, de másodszorra már csak ötöt ad, harmadszor pedig nyugodt lélekkel átadja a rendőrségnek. Ugyanez a helyzet a lelki segédeszközökkel is. *(A zsinórpadlásról leereszkedik egy tábla, rajta a felírás: "Jobb adni, mint kapni")* Mit ér a legszebb, legcsábítóbb felirat a leggusztusosabb kis táblán, ha olyan hamar megkopik? A bibliában akad vagy négy-öt szívreható mondás; de ha elhasználnának, itt áll az ember kenyér nélkül. Ez az "Adj, hogy neked is adassék" például mennyire elkopott alig néhány hét alatt, mióta itt lóg. Hiába, mindig valami újat kell kitalálni. Ilyenkor aztán megint a bibliának kell megmutatnia, hogy mit tud, de ez se mehet a végtelenségig.

(Kopognak, Peachum ajtót nyit, belép egy fiatalember, Filch nevezetű)

FILCH

Peachum and Co.?

PEACHUM

Peachum.

FILCH

Ön a "Koldusbarát" cég tulajdonosa? Önhöz küldtek. Hát ezek aztán a jó mondások! Ez aztán a tőke! Önnek nyilván egész könyvtára van az ilyesmiből? Ez persze egészen más. A magunkfajta - hogyan is jusson ötletekhez, és műveltség nélkül hogyan is reüsszálhat az üzlet?

PEACHUM

Neve?

FILCH

Nézze, Peachum úr, engem ifjúkoromtól fogva üldözött a balszerencse. Anyám iszákos volt,

atyám kártyázott. Korán magamra hagyatva, szerető anyai kéz támogatása nélkül, mindig mélyebbre süllyedtem a nagyváros mocsarában. Az apai gondoskodást és a meghitt otthon jótéteményét sohasem ismertem. Így láthat most engem...

PEACHUM

Így láthatom most magát...

FILCH

(megzavarodva) ...minden anyagi eszköztől megfosztva, ösztöneim prédájaként.

PEACHUM

Mint egy hajóroncsot az óceánon, és így tovább. Hát mondja csak, maga hajóroncs, melyik körzetben szokta leadni ezt a dajkamesét?

FILCH

Hogyhogy, Peachum úr?

PEACHUM

Miért? Nem nyilvánosság előtt tartja ezt az előadást?

FILCH

Hát, tudja, Peachum úr, tegnap volt egy kínos kis epizód a Highland Streeten. Ott állok némán és szerencsétlenül a sarkon, kalapom a kezemben, semmi rosszat sem gyanítva...

PEACHUM

(jegyzetkönyvben lapoz) Highland Streeten. Úgy van, stimmel. Te vagy az a szarházi, akit Honey meg Sam tegnap elcsípett. Te voltál olyan pimasz, hogy a tízes körzetben molesztáltad a járókelőket. Most még megúszta egy passzív veréssel, mert feltételeztük, hogy azt sem tudod, hol lakik az Isten. De ha még egyszer a szemünk elé kerülsz, majd elővesszük a furkót, érted?

FILCH

No de kérem, Peachum úr, kérem szépen. Hát mit csináljak, Peachum úr? Tény, hogy az urak kékre-zöldre vertek, a végén pedig a markomba nyomták a maga reklámkártyáját. Ha leveszem a zakómat, olyan foltos vagyok, mint egy tökehal.

PEACHUM

Kedves barátom, ha az emberek nem lepényhalat csináltak belőled, hát rendkívül hanyagok voltak. Ide áll egy ilyen ifjú zöldfülű, és azt hiszi, hogy már övé a pecsenye, mert kinyújtotta utána a mancsát. Mit szólnál, ha a te halastavadból épp a legkövébb pisztrángokat szednék ki?

FILCH

De Peachum úr - hát van énnekem halastavam?

PEACHUM

Szóval, engedélyt csak a profiknak adunk ki. (Üzletszerűen egy táblát mutat) London fel van osztva tizennégy kerületre. Annak, aki itt a koldusipart óhajtja üzni, engedélyre van szüksége Jonathan Jeremiah Peachumtól. Máskülönben akárki jöhetne azzal, hogy ő a hajlamai prédája.

FILCH

Peachum úr, köztem és a végromlás között csak két shilling áll. Történnie kell valaminek, ha csak két shilling van nálam...

PEACHUM

Húsz shilling.

FILCH

Peachum úr! *(Könyörögve mutat egy plakátra, amin ez olvasható: "Ne zárd el a te füleidet a nyomorúság előtt!")*

PEACHUM

(rámutat egy szekrényke előtt lógó függönyre, amin ez olvasható: "Adj, hogy néked is adassék!")

FILCH

Tíz shilling.

PEACHUM

És minden heti elszámoláskor ötven százalék. Felszereléssel együtt hetven százalék.

FILCH

Mi volna az a felszerelés, kérem szépen?

PEACHUM

Azt a cég határozza meg.

FILCH

És melyik körzetben állhatnék munkába?

PEACHUM

Baker Street 2-104. Itt még olcsóbb is lesz. Mindössze ötven százalék felszereléssel együtt.

FILCH

Kérem alássan. *(Fizet)*

PEACHUM

Neve?

FILCH

Charles Filch.

PEACHUM

Rendben. *(Kiáltva)* Peachumné! *(Peachumné bejön)* Ez Filch. Numero háromszáztizennégy. Körzet Baker Street. Magam írom be. No persze, pont most, a koronázás előtt óhajt belépni; az egyetlen olyan időpont egy ember életében, amikor leeshet valami csekélység. C. felszerelés. *(Széthúzza a vászonfüggönyt egy kirakat előtt, amelyben öt viaszbábu áll)*

FILCH

Ez micsoda?

PEACHUM

A nyomorúságnak az az ötféle alaptípusa, amelyik alkalmas az emberi szív megindítására. Minden egyes típus megpillantása olyan - természetével ellentétes - állapotot idéz elő az embernél, amikor hajlandó pénzt adni.

A. felszerelés: a közlekedés fejlődésének áldozata. A virgonc béna mindig derűs (*bemutatja*), örökké gondtalan, a hatás fokozására csonkolt karral.

B. felszerelés: a haditechnika áldozata. A kellemetlen rángatódzó, aki a járókelőket molesztálja, az undorkeltés a hatóereje (*bemutatja*), az undorító hatás kitüntetésekkel enyhítve.

C. felszerelés: az ipari föllendülés áldozata. A szájalomra méltó vak, avagy a koldusművészet magasiskolája.

(Bemutatja, Filch felé imbolyog. Abban a pillanatban, amikor nekiütődik, Filch rémülten felkiált. Peachum azonnal abbahagyja, csodálkozva méregeti, és hirtelen üvölteni kezd)

Képes megsajnálni! Soha a bűdös életben nem lesz magából koldus! Maga legfeljebb palinak való! Akkor a D. felszerelés! Celia, már megint ittál. Most aztán nem látsz a szemedtől! A numero százharminchatos panaszkodott a cucca miatt. Hányszor mondjam még neked, hogy egy gentleman nem húz a testére koszos ruhadarabokat. Numero százharminchat vadonatúj kosztümre fizetett be. Ezen a felszerelésen semmi sem szájalomra méltó, csak a foltok, azokat pedig egyszerűen úgy lehet beleapplikálni, hogy gyertyafaggyút vasalunk bele. Az eszedet persze nem használod. Mindent nekem kell megcsinálni egyedül! (*Filchhez*) Vetkőzz le, és húzd ezt fel, de vigyázz rá!

FILCH

És mi lesz az én holmimmal?

PEACHUM

Az a céget illeti. E. fölszerelés: jobb napokat látott fiatalember, pontosabban, akinek a jó édesanyja nem gondolta volna.

FILCH

Ja úgy! Szóval ezt maga újra fölhasználja? Miért nem lehetek én az a jobb napokat látott fiatalember?

PEACHUM

Azért, fiacskám, mert senki sem hiszi el az embernek a saját nyomorúságát. Ha fáj a hasad, és el is mondod, az csak elundorítja az embert. Különben sincs semmi kérdezősködni való, gyerünk, húzd föl ezeket a vackokat.

FILCH

Nem piszkos ez egy kicsit? (*Peachum metsző pillantással néz rá*) Bocsanat, kérem szépen, ezer bocsanat!

PEACHUMNÉ

Siess már egy kicsit jobban, fiacskám! Nem vagyok hajlandó karácsonyig fogni a nadrágodat.

FILCH

(hirtelen nagyon hevesen) De a csizmámat le nem húzom! Kizárt dolog! Inkább lemondok az

egésről. Ez az egyetlen emlékem szegény anyámtól, és soha semmiképpen, bármilyen mélyre is süllyednék...

PEACHUMNÉ

Ne beszélj hülyeségeket, úgyis tudom, hogy koszos a lábad.

FILCH

Hát hol mosnám meg a lábam? Ilyenkor, télvíz idején? *(Peachumné egy spanyolfal mögé vezeti, aztán baloldalt leül, és gyertyafaggyút kezd vasalni egy öltönybe)*

PEACHUM

Hol a lányod?

PEACHUMNÉ

Polly? Odafent!

PEACHUM

Az az ember már megint itt volt tegnap? Az, aki mindig akkor jön, amikor én nem vagyok idehaza.

PEACHUMNÉ

Ne gyanakodjál már mindig, Jonathan, nincs nála finomabb gentleman, a kapitány úr igazán kedveli a mi Pollynkát.

PEACHUM

Úgy?

PEACHUMNÉ

És ha van egy garas sütnivalója, akkor Polly is nagyon finom embernek tartja őtet.

PEACHUM

Celia, mit hajigálódzol úgy a lányoddal, mintha én milliomos volnék? Azt akarod, hogy férjhez menjen? Hát azt hiszed, hogy ez a koszos üzlet jól menne egy hétig, ha ezek a nyamvadt kuncsaftok csak a mi lábainkat nézegethetnék? Egy vőlegény! Az rögtön a markába kaparintana bennünket. Í g y. Vagy gondolod, hogy a lányod jobban befogja a pofáját az ágyban, mint te?

PEACHUMNÉ

Szép kis elképzeléseid vannak a lányodról!

PEACHUM

A legocsmányabbak, a legeslegocsmányabbak. Az a lány egy rakás puszta érzékiség!

PEACHUMNÉ

Az biztos, hogy nem tőled örökölte.

PEACHUM

Még hogy férjhez megy! Az én lányom az legyen énnekem, ami a kenyér az éhezőnek *(lapozgat)*, sőt ez még a bibliában is benne van valahol. Egyáltalán a férjhezmenés, az disznóság. Majd kiverem én belőle ezt a férjhezmenést.

PEACHUMNÉ

Jonathan, te egész egyszerűen csak műveletlen vagy.

PEACHUM

Műveletlen! És tulajdonképpen hogy hívják azt az urat?

PEACHUMNÉ

Őt mindig csak úgy hívják: "kapitány".

PEACHUM

Úgy, szóval még a nevét sem kérdeztétek meg? Érdekes!

PEACHUMNÉ

Hát csak nem leszünk olyan otrombák, hogy a keresztlevelét kérjük, amikor ő olyan elegáns, és mind a kettőnket meghívott a Tintahal Hotelbe egy kis szteppre.

PEACHUM

Hová?

PEACHUMNÉ

A Tintahalba egy kis szteppre.

PEACHUM

Kapitány? Tintahal Hotel? Úgy, úgy...

PEACHUMNÉ

Az az úr csakis mindig glaszékesztyűsen nyúlt hozzám meg a lányomhoz.

PEACHUM

Glaszékesztyű!

PEACHUMNÉ

Különben is mindig kesztyű van rajta, mégpedig fehér: fehér glaszékesztyű.

PEACHUM

Úgy. Fehér kesztyű, elefántcsont fogantyús bot és kamásni a lakkcipőjén, és lebilincselő modor meg egy sebhely a...

PEACHUMNÉ

A nyakán. Hát ezt már megint honnan ismered?*(Filch kimászik a fülkéből)*

FILCH

Peachum úr, nem kaphatnék valami tippet, mert nekem mindig az volt az elvem, hogy legyen az embernek egy szisztémája, és ne csak úgy beszéljen bele a világba.

PEACHUMNÉ

Szisztéma kell neki!

PEACHUM

Legyen idióta. Idejössz ma este hatra, akkor majd megtanulod, amire szükséged van. Na, kopj le!

FILCH

Köszönöm szépen, Peachum úr, hálás köszönet. *(El)*

PEACHUM

Ötven százalék! - És most azt is megmondom neked, hogy ki ez a kesztyűs úriember: Penge Mackie! *(Felszalad a lépcsőn Polly hálósobájába)*

PEACHUMNÉ

Az Isten szerelmére! Penge Mackie! Uram Jézus! Jövel, Jézus, légy vendégünk! - Polly! Mi történt Pollyval? *(Peachum lassan visszajön)*

PEACHUM

Pollyval? Polly nem jött még haza. Az ágya érintetlen.

PEACHUMNÉ

Akkor hát a gyapjúkereskedővel vacsorázott. Egész biztosan, Jonathan!

PEACHUM

Adja Isten, hogy a gyapjúkereskedő lett legyen!

(Peachum úr és Peachumné a függöny elé lép, énekelnek. Song-világítás: aranyfény. Az orgonát megvilágítják. Felülről egy rúdon három lámpát eresztenek le, és a táblákon ez olvasható:)

Hecc-dal

1

PEACHUM

Hess! hess! hess!

Jobb lesz otthon meleg ágyba bújni már

Kell a nagy hecc

Azt hiszik, hogy önekik majd épp valami extra jár.

PEACHUMNÉ

Ez az a hold Soho fölött

Mikor az a szörnyű "Dobban a szív" sláger zeng

Ez hát az a "Ha te elmégy, veled megyek én Johnny!"

Ha kigyullad a vágy meg a félhold fent.

2

PEACHUM

Hess! hess! hess!

Kezdetek már új életet, jaj mi lesz?

Mert a nagy hecc
A mocskokba ránt és aztán tönkretesz.

KETTEN

Mit ér az a hold Soho fölött?
Mit ér majd, ha a szörnyű "Dobban a szív" sláger zeng
Mit ér hát az a "Ha te elmégy, veled megyek én, Johnny"?
Ha a mocskokban a szerelmük tönkrement?

MÁSODIK JELENET

*Mélyen a Soho szívében Penge Mackie, a bandita, lakodalmát üli Polly Peachummel, a
kolduskirály lányával
Üres lóistálló*

MÁTYÁS

(másképpen Lóvé Mátyás, kezében revolver, bevilágítja az istállót) Halló, kezeket fel, ha van
itt valaki!

MACHEATH

(belép, körsétát tesz a rivalda előtt) Na, van itt valaki?

MÁTYÁS

Senki sincs, nyugodtan megülhetjük itt a lagzinkat.

POLLY

(menyasszonyi ruhában belép) De hiszen ez egy istálló.

MAC

Egyelőre ülj a jászolba, Polly. *(A közönséghez)* Ebben az istállóban megy végbe ma a
menyegzőm Polly Peachum kisasszonnyal, aki szerelemből követett engem, hogy ezentúl
megossza velem az életemet.

MÁTYÁS

Sokan lesznek Londonban, akik azt fogják mondani, hogy mind mai napig ez a legbátrabb
cselekedeted, hogy megszöktetted apja házából Peachum úr egyetlen gyermekét.

MAC

Ki az a Peachum úr?

MÁTYÁS

Ő biztos azt mondaná, hogy a legszegényebb ember Londonban.

POLLY

De hát csak nem itt akarod ünnepelni a menyegzőnket? Hiszen ez egészen közönséges
lóistálló. Ide nem hívhatod el a lelkész urat. Ráadásul nem is a mi istállónk. Igazán, Mac, nem
kezdhetjük az új életünket mindjárt betöréssel. Hiszen ez az életünk legszebb napja.

MAC

Drága gyermekem, minden úgy lesz, ahogy te kívánod. Még csak egy kő sem fogja megütni a lábadat. Már hozzák is a berendezést.

MÁTYÁS

Itt jönnek a bútorok.

(Hallatszik, hogy stráfkocsik érkeznek, bejön féltucat ember, szőnyeget, bútorokat stb. cipelnek, és ezáltal az istálló túlságosan elegáns helyiséggé változik)

MAC

Bóvli. *(Az urak baloldalt lerakják az ajándékokat, gratulálnak a menyasszonynak, beszámolnak a vőlegénynek)*

JAKAB

Szerencsekívánataim! A Ginger Street tizennégy nem volt üres. Ki kellett füstölni a lakókat.

FŰRÉSZ RÓBERT

Szerencsekívánataim. A Stranden tropára ment egy rendőr.

MAC

Műkedvelők.

EDE

Megtettük, ami tőlünk tellett, de három embert a Westendben már nem lehetett megmenteni. Szerencsekívánataim.

MAC

Műkedvelők és fuserek.

JIMMY

Egy idősebb úr kapott egypárat a fejére. De nem hiszem, hogy komoly az ügy. Szerencsekívánataim.

MAC

Az utasításom így hangzott: vérontás elkerülendő. Egész rosszul leszek, ha rágondolok. Soha nem lesz belőletek rendes üzletember! Kannibálok vagytok, nem pedig üzletemberek!

WALTER

(másképpen Kókadit Walter) Szerencsekívánataim. A csembaló, drága hölgyem, félórával ezelőtt még a somersetshire-i hercegnőé volt.

POLLY

Micsoda bútorok ezek?

MAC

Hogy tetszenek a bútorok, Polly?

POLLY

(sír) Annyi sok szegény ember ezért a pár bútorért!

MAC

És micsoda bútorokért! Bóvli! Teljesen igazad van, ha mérgelődöl. Rózsafa csembaló, hozzá reneszánsz kanapé. Ez megbocsáthatatlan. És tulajdonképpen hol van az asztal?

WALTER

Asztal? *(Deszkákat raknak a jászolra)*

POLLY

Ó, Mac! Nagyon boldogtalan vagyok! Remélem, legalább a lelkész úr nem jön el.

MÁTYÁS

No de természetesen. Egész pontosan elmagyaráztuk neki az utat.

WALTER

(bemutatja az asztalt) Íme, az asztal!

MAC

(mert látja, hogy Polly sír) A feleségem magánkívül van. Egyáltalán, hol a többi szék? Csembaló, az van, de egyetlen szék sincs. Mert nem gondoltok. Ha egyszer az én lakodalmamat ünnepeljük - olyan sokszor fordul ez elő? Fogd be a pofádat, Kókadt! Mondd meg nekem, hányszor fordult már elő, hogy rátok bíztam valamit? És most boldogtalanná teszitek a feleségemet a kezdet kezdetén.

EDE

Kedves Polly...

MAC

(leveri a kalapot a fejéről) "Kedves Polly"! A gyomrodba verem le a fejedet, csak mondd még egyszer, hogy "Kedves Polly"! Te koszfészek. Hallottatok már valaha ilyet, hogy "Kedves Polly"? Netalán már háltál is vele?

POLLY

De Mac!

EDE

De esküszöm...

WALTER

Nagyságos asszonyom, ha néhány berendezési tárgy még hiányzik, talán újra nekilátunk...

MAC

Rózsafa csembalót, de széket azt nem. *(Nevet)* És mit szól ehhez a menyasszony?

POLLY

Igazán nem a legnagyobb szerencsétlenség.

MAC

Két szék és egy kanapé, és a jegyespár leül a földre.

POLLY

Valahogy így!

MAC

(élesen) Lefűrészelni a csemláló lábait! Gyerünk, gyerünk! *(Négy ember nekifog, hogy lefűrészelve a csemláló lábait, és közben énekel)*

Bill Lawgen és Mary Syer

Szerda óta férj és feleség.

Éljen, éljen, éljen, rajta hát!

S amíg a férj igent mond a templomban

Mit se sejt, a nászruha honnan van.

De a nő, az se tudja a férje nevét.

Vivát!

WALTER

Így aztán végül mégiscsak pad lesz belőle, nagyságos asszonyom!

MAC

Megkérhetném most az urakat, hogy vessék le ezeket a koszos rongyaikat, és pucolják ki magukat tisztességesen? Végeredményben nem valami nímádnak a lakodalmáról van szó.

Polly, megkérhetnélek rá, hogy foglalkozz a kajáskosarakkal?

POLLY

Ez volna a lakodalmi ebéd? Ezt mind loptátok, Mac?

MAC

Természetesen, természetesen.

POLLY

Csak azt szeretném tudni, mit csinálsz, ha bekopogtatnak az ajtón, és belép a seriff?

MAC

Azt majd megmutatom neked, hogy mit csinál a te urad.

MÁTYÁS

Az ma teljesen kizárt dolog. A mai napon minden lovasított rendőr - magától értetődik - Daventry-ben van. Elmennek a királynőért a pénteki koronázás végett.

POLLY

Két kés és tizenkét villa! Minden székre jut egy kés.

MAC

Micsoda blamázs! Tisztára taknyos kezdők munkája, nem méltó megállapodott férfiakhoz. Hát sejtelmetek sincs, hogy mi az a stílus? Tudni kell megkülönböztetni a chippendale-t a Louis Quatorze-tól.

(A banda visszajön, az urak most elegáns estélyi ruhát viselnek, sajnos azonban nem viselkednek ruhájukhoz méltóan)

WALTER

Tulajdonképpen a legértékesebb holmikat akartuk elhozni. Nézd már ezt a fát! Az anyaga tisztára elsőrangú.

MÁTYÁS

Psztt, pszt! Engedje meg, kapitány úr...

MAC

Polly, gyere ide.

(A pár pózba helyezkedik, fogadja a gratulációkat)

MÁTYÁS

Engedje meg, kapitány úr, hogy életének legszebb napján, pályafutásának tavaszi virágjában, akarom mondani, fordulópontján, a legszívélyesebb, egyben a legbehatóbb szerencsekívánatainkat nyújtsuk át önnek és így tovább. De undorító ez az ünnepélyes hang. Egy szó mint száz *(megrázza Mac kezét)*, föl a fejjel, öreg szivar!

MAC

Köszönöm szépen, ez nagyon kedves volt tőled, Mátyás.

MÁTYÁS

(miután Macet megölelte, megrázza Polly kezét) Bizony, ilyenek egy hűséges szív hangjai! No, egyszerűen, ne lógasd a fejedet, vén csataló, vagyis *(vigyorogva)* már ami a fejet illeti, azt nem szabad lógnatni.

(A vendégek bömbölő röhögésben törnek ki. Mac egy könnyed fogással földhöz vágja Mátyást)

MAC

Elég a pofázásból. A disznóságaidat süsd el fönn a Kittydnél, ilyen ribancnak való az ilyesmi.

POLLY

Mac, ne légy olyan ordenaré.

MÁTYÁS

Hát azért az ellen tiltakozom, hogy te Kittyt ribancnak...*(Nehézkesen feltápáskodik)*

MAC

Úgy, szóval tiltakozol?

MÁTYÁS

És egyáltalán, én öelöttem disznóságot soha ki nem ereszték a számon, ennél én sokkal többre becsülöm Kittyt. Az ilyesmit persze meg sem érted, amilyen figura vagy. Nagyon jól áll neked, ha disznóságról beszélsz. Mit gondolsz, Lucy nem mesélte el nekem, hogy mit mondtál neki? Ahhoz képest én olyan finom vagyok, mint egy tucat glazékesztyű. *(Mac rápillant)*

JAKAB

Hagyd már abba, itt most lakodalom van. *(Elrángatják)*

MAC

Szép kis lakodalom, mi, Polly? Házasságkötésed napján ilyen szarházikat kell magad körül látni. Ezt se gondoltam volna, hogy az uradat így benne hagyják a szószban a barátai! Látod, most tanultál valamit.

POLLY

Ugyan! Olyan kedvesek.

RÓBERT

(*más néven Fűrészt Róbert*) A szószbanhagyásról szó sincs. Véleménykülönbség akárhol előfordulhat. A te Kittyd is ér annyit, mint a többi. De most aztán rukkolj ki a nászajándékkal, vén Lóvé.

MINDNYÁJAN

No, gyerünk, gyerünk!

MÁTYÁS

(*sértődötten*) Itt van, ni.

POLLY

Ó, nászajándék. Jaj, ez igazán aranyos magától, Lóvé Mátyás úr. Ide nézz, Mac, micsoda gyönyörű hálóing.

MÁTYÁS

Talán ez is disznóság, kapitány úr, mi?

MAC

No, egye fene, nem akartalak ezen az ünnepélyes napon megsérteni.

WALTER

No és ez? Chippendale! (*Óriási chippendale ingaórát csomagol ki*)

MAC

Quatorze.

POLLY

Ez óriási. Olyan boldog vagyok. Nem találok szavakat. Egész fantasztikus ez a figyelmesség. Milyen kár, hogy nincs hozzá való lakásunk.

MAC

Tekintsük ezt a kezdetnek. Minden kezdet nehéz. Egyébként nagyon szépen köszönöm, Walter. Na, rámoljátok el innen a dolgokat. Eszünk!

JAKAB

(*miközben a többiek már terítenek*) Én persze megint nem hoztam semmit. (*Buzgón Pollyhoz*) De elhiheti nekem, fiatalasszony, hogy nekem ez rendkívül kellemetlen.

POLLY

Igazán nem tesz semmit, drága Zsebes Jakab úr.

JAKAB

Az össz fiúk csak úgy hajigálózna az ajándékokkal, én meg csak itt állok. Legyen szíves, élje bele magát az én helyzetembe. Mert én mindig így járok. Elmondhatnék egypár esetet magának. Megállna az esze, jóasszony. Mostanában találkoztam Kocsma Jennyvel, no, mondom, vén tehén... *(Hirtelen meglátja, hogy Mac áll mögötte, erre szó nélkül odábbáll)*

MAC

(asztalhoz vezeti Pollyt) Ennél kiválóbb ételt ma nem fogsz megízlelni, Polly. Szabad kérem! *(Mindenki leül a lakodalmi asztalhoz)*

EDE

(a szervizre mutat) Szép tányérok - Hotel Savoy.

JAKAB

A kaszinótojás Selfridge-től való. Beterveztünk még egy vödör libamájpástétomot is. De azt Jimmy még az úton felzabálta dühében, mert feneketlen lyuk van a bendőjén.

WALTER

Finom emberek nem mondják azt, hogy lyuk.

JIMMY

Legalább ezen a napon ne hányd úgy befelé a tojásokat, Ede!

MAC

Talán mégiscsak énekelhetnétek valamit! Valami szívvidítót!

MÁTYÁS

(a nevetéstől cigányútra nyel) Valami szívvidítót? Prima egy szó. *(Mac megsemmisítő pillantásának hatására zavartan leül)*

MAC

(kiveri valamelyikük kezéből a tálat) Voltaképpen még nem akartam hozzáfogni az evéshez. Szívesebben vettem volna, ha minálunk nemcsak mindjárt az van, hogy "neki az asztalnak, fejest a kajába", hanem előzőleg valami hangulatkeltés is történt volna. Egy ilyen napon másoknál szokott történni is valami.

JAKAB

Példának okáért?

MAC

Mindent nekem kell kitalálni? Nem kell, hogy egész operát énekeljete. De valamit, ami nemcsak pusztá zabálás és disznólkodás, elvégre igazán előkészíthettétek volna. No persze, éppen az ilyen napokon látszik meg, hogy mennyire számíthat az ember a barátaira.

POLLY

Mac, ez a lazac menyei.

EDE

Bizony, illet még nemigen tetszett zabálni. Penge Mackie-nél ez mindennap így megy. Maga igazán a pikszisbe került. Nemhiába mondtam én mindig: Mac a legjobb parti egy olyan

lánynak, akinek van érzéke a magasabbrendű dolgokhoz. Még tegnap is ezt mondtam Lucynek.

POLLY

Lucy? Ki az a Lucy, Mac?

JAKAB

(zavartan) Lucy? Jaj, tetszik tudni, nem kell azt olyan komolyan venni. *(Mátyás fölkel, és Polly háta mögött nagyban integet a karjával, hogy Jakabot elhallgattassa)*

POLLY

(meglátja) Mit óhajt? Só kellene talán? Mit akart mondani az előbb, Jakab úr?

JAKAB

Ó, semmit, egyáltalán semmit. Igazán, főképpen semmit sem akartam mondani. Mert hiszen ne szólj szám, nem fáj fejem.

MAC

Jakab, mi van a kezedben?

JAKAB

Egy kés, kapitány úr.

MAC

Hát a tányérodon mi van?

JAKAB

Pisztráng, kapitány úr.

MAC

És a késsel, ugyebár, azzal eszed a pisztrángot? Jakab, ez hallatlan. Polly, hallottál már ilyet életedben? Halat késsel! Hisz az egy közönséges disznó, aki ilyet csinál, megértesz, Jakab? Itt tanulhatsz valamit. Lesz vele épp elég dolgod, Polly, amíg a szarvakásokból embert tudsz faragni. Tudjátok-e egyáltalán, mi az az ember?

WALTER

Ember vagy némbér?

POLLY

Ugyan, Walter úr!

MAC

Szóval, nem akartok énekelni? Egyetlen dalt sem, ami megszépítené ezt a napot? Ma is csak olyan szomorú, közönséges, átkozott, rohadt nap lesz, mint örökké? Egyáltalán, áll kint valaki az ajtó előtt? Talán ezt is én csináljam személyesen? Talán én magam strázsáljak odakint az ajtó előtt, amíg ti az én kontómra megtömitek a bendőtüket?

WALTER

(mogorván) Mi az, hogy az én kontómra?

JIMMY

Hadd a frászba, Walterkám! Én már megyek is. Ugyan ki jönne ide! *(Kimegy)*

JAKAB

Vicces lenne, ha egy ilyen napon lebukna az egész násznép!

JIMMY

(berohan) Halló, kapitány úr! Az óberhé!

WALTER

Tigris Brown!

MÁTYÁS

Hülyeség, hisz ez Kimball tiszteletes úr! *(Kimball bejön)*

VALAMENNYIEN

(ordítva) Jó estét, Kimball tiszteletes úr!

KIMBALL

Na végre, hogy megtaláltalak benneteket! Kicsi kunyhó, ahol megtalállak, de legalább a tiétek.

MAC

A devonshire-i hercegé.

POLLY

Jó napot kívánok, tiszteletes úr, olyan boldog vagyok, hogy tisztességes életünk ezen legboldogabb napján...

MAC

No de most kérek egy nótát, kántust Kimball tiszteletes úrnak.

MÁTYÁS

Mi volna, ha megpróbálkoznánk Bill Lawgennel és Mary Syerrel?

JAKAB

Csakugyan, azt hiszem, ide passzolna Bill Lawgen.

KIMBALL

Igazán szép volna, ha rágyújtánátok, fiúk!

MÁTYÁS

Kezdhetjük, uraim!

(Hárman felállnak és énekelnek, tétovázva, bágyadtan és bizonytalanul)

Nászdal egyszerűbb embereknek

Bill Lawgen és Mary Syer

Szerda óta férj és feleség.

Éljen, éljen, éljen, rajta hát!
S amíg a férj igent mond a templomban
Mit se sejt, a nászruha honnan van.
De a nő, az se tudja a férje nevét.
Vivát!

Tudja-e, mit űz az asszony? Nem!
S akar-e ön szebben élni? Nem!
Éljen, éljen, éljen, rajta hát!
Bill Lawgen így szólt: Épp elég
Ha jut nekem egy fél feleség!
A szenny!
Vivát!

MAC
Ez az egész? Szánalmas!

MÁTYÁS
(*megint cigányútra nyel*) Szánalmas, ez a helyes szó, uraim, szánalmas.

MAC
Pofa be!

MÁTYÁS
Hát csak azt akartam mondani, hogy semmi lendület, semmi tűz és hasonló.

POLLY
Uraim, ha senki sem akar valamit előadni, akkor én magam bátorkodom egy csekélységgel, mégpedig egy leányzót fogok utánózni, akit valaha valamelyik kis négypennys kocsmában láttam a Sohóban. Ő volt a mosogatólány, és tudniuk kell, hogy kinevette őt mindenki, ő pedig beszélni kezdett a vendégekhez, és olyasfélét mondott nekik, amit mindjárt el is énekelek maguknak. Úgy, itt van a kis pult, képzeljék el, hogy iszonyúan mocskos, mögötte áll reggeltől estig. Itt van a mosogatóvödör, és itt vannak a rongyok, amivel a poharakat mosta. Ahol önök ülnek, ott ültek az urak, akik kinevették Jennyt. Maguk is nevethetnek, hogy éppen olyan legyen a dolog, de ha nem tudnak nevetni, nem muszáj. (*Nekifog, úgy tesz, mintha mosná a poharakat, és maga elé mormol*) Most például valaki maguk közül (*Walterre mutatva*), maga azt mondja, hogy: "Na, mikor fut be a hajód, Jenny?"

WALTER
Na, mikor fut be a hajód, Jenny?

POLLY
És egy másik, például maga, azt mondja: "Még mindig csak a poharakat mosogatsz, Jenny, te kalózok szeretője?"

MÁTYÁS
Még mindig csak a poharakat mosogatsz, Jenny, te kalózok szeretője?

POLLY
No, akkor elkezdem.

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát megvilágítják. Felülről egy rúdon három lámpát eresztenek le, és a táblákon ez olvasható:)

Kalóz Jenny

1

Urak, itt van Jenny és mossa a poharakat
S kész a cselédjük lenni.
S minden pennyt alázatos köszönettel elfogadok
S önök látnak engem rongyban meg a rongyos fogadót
S önök nem tudják, hogy mit tud Jenny.
Ám eljön egy este, mikor majd zugnak a parton
S kérdik majd: Miért ez a lárma, mondd?
S aki dézsa mellett mosolyogni lát majd
Mind így szól: Mit nevet ez a rongy?
S egy hajó, nyolcvitorlás
És rajta ötven ágyú
A part előtt áll.

2

És azt mondják: Lányom, menj, mosogass
És egy pennyt is kapsz, szegény.
És én elteszem a pennyt
És az ágyat vetem.
(Aznap este úgysem alszik ott senki sem.)
De még nem tudják, hogy mire várok én.
Ám eljön egy este, nagy lesz a lárma a parton
S kérdik majd: Miért ez a szörnyű hang?
S aki ablak mellett mosolyogni lát majd
Mind így szól: Mit nevet ez a bitang?
S egy hajó, nyolcvitorlás
És rajta ötven ágyú
Tüze bömbölve száll.

3

Urak, akkor, tudom, hogy majd nem mosolyognak
Mert omlanak a házaik
És a városban tombol majd a pusztítás
Csak egy rongyos fogadó marad épen, semmi más
S kérdik majd: És itt ugyan ki lakhatik?
És a fogadó körül lesz lárma akkor éjjel
S kérdik majd: Hogyan ez épen megmaradt?
És ha látják, hogy az ajtón akkor reggel kilépek
Mind így szól: Hát éppen emiatt?
S egy hajó, nyolcvitorlás
És rajta ötven ágyú
S felvont lobogók.

És majd százan jönnek délben a parton élém
 És száz kalóz a Jennyt várja
 És minden férfit megfognak, és láncba verik
 És elvonul majd sorban előttem mindegyik
 S kérdik majd: Kit ítélisz halálra?
 S aznap délben halálos nagy csönd lesz a parton
 Ha majd várják, ki hal meg még.
 S aztán meghallják, hogy azt kiáltom: Mindet!
 S ha lehull a fej, azt mondom: Hoppla!
 S egy hajó, nyolcvitorlás
 És rajta ötven ágyú
 Velem tengerre száll.

MÁTYÁS

Mulatságos, nagyon aranyos, ugye? Ahogy ezt maga leadta, nagyságos asszony!

MAC

Micsoda beszéd az, hogy aranyos? Az nem aranyos, te ökör! Ez művészet, és nem aranyos.
 Ezt klasszul csináltad, Polly. De ilyen szarrakások előtt, bocsánatot kérek, nagytiszteletű úr,
 igazán nincs értelme előadni: *(Halkan Pollyhoz)* Egyébként egyáltalán nem szeretem nálad,
 hogy így mórlikálsd magadat, ez a jövőben ne forduljon elő. *(Az asztalnál nevetés. A banda
 röhög a papon)* Mi van a kezében, nagytiszteletű uram?

JAKAB

Két kés, kapitány úr.

MAC

És mi van a tányérján, nagytiszteletű uram?

KIMBALL

Gondolom, lazac.

MAC

Úgy, és ugyebár a késsel, ugyebár, azzal tetszik enni a lazacot?

JAKAB

Láttatok már ilyesmit? Késsel zabálja a halat, aki ilyesmit csinál, az egy közönséges...

MAC

Disznó. Megértettél, Jakob? Mert ha nem, még megtanulhatod.

JIMMY

(berohan) Halló, kapitány! Az óberhé! Maga a seriff jön.

WALTER

Brown, Tigris Brown!

MAC

Igen. Tigris Brown, úgy van, helyes. Ez a Tigris Brown, London legfőbb rendőrkapitánya, az Old Bailey oszlopa, aki most meg fog jelenni Macheath kapitány nyomorúságos kunyhójában. Most majd tanulhattok valamit! *(A banditák elbújnak)*

JAKAB

Akkor ez az akasztófa! *(Brown belép)*

MAC

Halló, Jackie!

BROWN

Halló, Mac! Nincs sok időm, azonnal mennem kell. Muszáj ennek pont egy idegen lóistállóban lenni? Hisz ez már megint betörés!

MAC

Ugyan, Jackie, olyan nagyszerű a fekvése. Örülök, hogy eljöttél, hogy megünnepeld öreg barátod, Mac lakodalmát. Mindjárt be is mutatom neked a feleségemet, született Peachum lány. Polly, ez itt Tigris Brown, mi, öreg fiú? *(Megveregeti a vállát)* És ezek a barátaim, Jackie, alighanem láttad már egyszer mindegyiket.

BROWN

(kínosan érinti) De hiszen privátim vagyok itt, Mac.

MAC

Ők is. *(Odahívja őket. Jönnek, feltartott kezekkel)* Halló, Jakab.

BROWN

Ez Zsebes Jakab, nagy disznó.

MAC

Halló Jimmy, halló, Robert, halló, Walter!

BROWN

Na, a mai nap tiszteletére, spongyát rá.

MAC

Halló, Ede, halló, Mátyás.

BROWN

Üljenek le, uraim, üljenek csak le!

VALAMENNYIEN

Köszönjük szépen, uram.

BROWN

Nagyon örvendek, hogy megismerhettem régi barátom, Mac elragadó nejét.

POLLY

Semmi oka sincs rá, uram!

MAC

Ülj csak le, vén lókötő, és evezz bele a whiskybe! Pollykám - uraim! A mai napon olyan embert üdvözölhetnek körünkben, akit a király kifürkészhetetlen akarata magasan embertársai fölé emelt, és aki mégis megmaradt az én barátomnak, minden viharok és vészek közepette és így tovább. Önök tudják, kire gondolok, és te is tudod, kire gondolok, Brown. Ó, Jackie, emlékszel-e még, amikor te is katona voltál, én is katona voltam, és mind a ketten Indiában szolgáltunk - a hadseregnél? Ó, Jackie, énekeljük el most mindjárt az ágyú-dalt! *(Mindketten az asztalra ülnek)*

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Egy rúdon három lámpát eresztenek le, és a táblákon ez olvasható:)

Ágyú-dal

1

Benne volt Jimmy és benne volt John
És őrmester lett közbe Georgie
Mindezt a gárda nem kérdezte nagyon
Mikor Északra kellett masirozni
Így él a gárda
Ágyú az ágya
És átvág Afrikán.
Zuhognak záporok
Vonulnak századok
S ha új népet találnak
Sötétet, haloványat
Felaprítják és lesz belőle borsostokány.

2

És Johnnak kellett a whisky s a nő
És Jimmy minden éjszaka fázott
Georgie-nak meg a gárda a fő
És Jimmyre meg Johnnyra vigyázott.
Így él a gárda
Ágyú az ágya
És átvág Afrikán.
Zuhognak záporok
Vonulnak századok
S ha új népet találnak
Sötétet, haloványat
Felaprítják és lesz belőle borsostokány.

3

Meghalt már Johnny és Jimmy sem él
És ki tudja, hogy Georgie merre jár ma?
Mégis forró most is a vér
És katonákat toboroz a gárda!

(Ülve masírozó mozdulatokat tesznek a lábukkal)

Így él a gárda

Ágyú az ágya

És átvág Afrikán.

Zuhognak záporok

Vonulnak századok

S ha új népet találnak

Sötétet, haloványat

Felaprítják és lesz belőle borsostokány.

MAC

Ámbár az élet minket, ifjúkori barátokat, rohanó hullámaival messze sodort egymástól, ámbár üzleti érdekeink teljesen más irányúak, akadnak talán olyanok, akik azt mondanák, hogy egyenesen ellentétesek, a mi barátságunk átvészelte mindezeket. Na, ebből tanulhattok. Castor és Pollux, Hektor és Andromache és így tovább. Ritkán fordult elő, hogy nekem, az egyszerű útonállóknak - hiszen tudjátok, hogy értem - a horgomra akadt volna valami, anélkül, hogy egy részét, egy tetemes részét a barátomnak, Brownnak mint csekély figyelmességet és rendíthetetlen hűségem bizonyítékát át ne utaltam volna, és ritkán fordult elő - vedd ki azt a kést a pofádból, Jakab -, hogy ő, a mindenható rendőrkapitány, razziát rendezett volna anélkül, hogy előbb nekem, ifjúkori barátjának előzőleg le ne adta volna a megfelelő drótot. Na és így tovább, hiszen ez végeredményben kölcsönösségen alapul. Ebből tanulhattok. *(Belékarol Brownba)* Hát, Jackie, öregem, boldog vagyok, hogy eljöttél, ez az igazi barátság. *(Szünet, mialatt Brown gondterhelten szemlél egy szőnyeget)* Valódi Siráz.

BROWN

A Keleti Szőnyeg Társaságtól.

MAC

Igen, mindent onnan hoztunk. Tudod, Jackie, képtelenség lett volna, hogy ezt nélküled ünnepeljem. Remélem, nem túlságosan kellemetlen ez, tekintettel az állásodra.

BROWN

Tudod jól, Mac, hogy én semmit sem bírok megtagadni tőled. De már mennem is kell, azt se tudom, hol áll a fejem: ha a koronázásnál csak a legcsekélyebb előadja magát a királynővel kapcsolatban...

MAC

Te, Jackie, tudod, az apósom egy förtelmes vén barom. Ha megpróbál ellenem valami stiklit, mit találnak a Scotland Yardon a rovásomon?

BROWN

A Scotland Yardon egyáltalán semmi sincsen a rovásodon.

MAC

Természetesen.

BROWN

Tudniillik én mindent elintéztem. Jó éjszakát.

MAC
Netalán felállnátok?

BROWN
(*Pollyhoz*) Minden jót kívánok! (*El, Mac kikíséri*)

JAKAB
(*aki közben Mátyással és Walterrel együtt Pollyval beszélgetett*) Bevallom, az imént nem tudtam elfojtani bizonyos aggodalmakat, amikor hallottam, hogy Tigris Brown jön.

MÁTYÁS
Tudja, nagyságos asszony, vannak bizonyos összeköttetéseink a hatóságok legmagasabb köreihez.

WALTER
Hát igen, Mac mindig tart a tűzben egy másik vasat, és a magunkfajta nem is sejt róla semmit. De hát mi is tartunk a tűzben némi vasakat. Uraim, fél tíz.

MÁTYÁS
És most jön a nagyágyú. (*Mind hátravonulnak a szőnyeg mögé, ami eltakar valamit. Belép Mac*)

MAC
Mi az már megint?

MÁTYÁS
Kapitány úr, még egy kis meglepetés.

(*A szőnyeg mögött eléneklik a dalt Bill Lawgenről, nagyon hangulatosan és halkán. De amikor odaérnek, hogy "A férje nevét", Mátyás letépi a szőnyeget, attól fogva mindnyájan harsányan énekelnek tovább, s a szőnyeg mögött álló ágyon verik a taktust*)

MAC
Köszönöm, fiúk, köszönöm.

WALTER
No és most angolosan távozunk. (*Mindnyájan el*)

MAC
És most meg kell adni az érzelemnek, ami az érzelemé. Enélkül szőrös szívű üzletemberek volnánk. Ül le, Polly! (*Zene*)

MAC
Látod? A hold Soho fölött.

POLLY
Látom, szerelmem. Érzed a szívemet, szerelmem?

MAC
Szerelmem, érzem.

POLLY

Ha te elmégy, én is elmegyek.

MAC

Ha te itt vagy, maradok én is.

KETTEN

(énekelnek)

Ha nem is volt eskü a templomban
És az oltáron nem volt virág
És nászi ruhád, ki tudja, honnan van
És hajadban nincs mirtuszág
A tányérodát úgysem látod soká
Ha ettél már, jobb, ha eldobod!
Szerelmünk vagy tart még, vagy elmulik
És mindegy, hogy itt vagy ott.

HARMADIK JELENET

*Peachumnek, aki ismeri a világ keménységét, lánya elvesztése egyet jelent a teljes
tönkremenetellel*

Peachum koldusruhatára

*Jobboldalt Peachum és Peachumné. Az ajtóban Polly áll kabátban, kalapban, kezében
útításkája*

PEACHUMNÉ

Férjhez?! Teleaggatja az ember előlről, hátulról ruhákkal és kalapokkal és kesztyűkkel és napernyőkkel, és ha már belekerült annyiba, mint egy teljesen fölszerelt vitorláshajó, beleveti magát a csatornába, akár egy poshadt uborka. Csakugyan férjhez mentél? *(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Egy rúdon három táblát eresztenek le, és a táblákon ez olvasható:)*

Polly egy kis dallal adja szülei tudtára, hogy férjhez ment Macheath-hez, a rablóhoz

1

Azt hittem, mikor még semmit se tudtam
Még ártatlanságom idején
Tán értem is jön valaki egyszer
S tudnom kell, hogy mit feleljek én.
És hogyha gazdag
És hogyha tiszta
S gallérján nincs hétköznapi se szenny
És hogyha tudja, hogy hölgyek közt mi illik
Hát azt mondom, hogy: "Nem."
Akkor fennhordjuk az orrunkat
S csevegünk csak hűvösen.
Remeghet lágyan a holdvilág

Szállhat a csónak a holdas vizen át
De más nem lesz semmi sem.
Hiszen akkor lefeküdni nem lehet
Hisz az ember akkor szívtelen.
Hiszen akkor történne más is
De akkor nincs is más, csak: "Nem."

2

És jött a vidéki, lakóhelye Kent
És vérbeli stramm fiu volt.
A másiknak volt három hajója
S a harmadik értem bomolt.
S lehettek gazdagok
Lehettek csinosak
Gallérjukon nem volt soha szenny
És mivel tudták, hogy hölgyek közt mi illik
Hát azt mondtam én, hogy: "Nem."
Akkor fennhordtam az orromat
S csevegtem csak hűvösen.
Remegett lágyan a holdvilág
Szállt az a csónak a holdas vizen át
De más nem is volt semmi sem.
Hiszen akkor lefeküdni nem lehet
Hisz az ember akkor szívtelen.
Hiszen akkor történne más is
De akkor nincs is más, csak: "Nem."

3

És jött egy nap s az a nap lila volt
És jött, aki semmire se kért
A kalapját felakasztotta egy szögre a szobámban
És én nem is tudtam, hogy miért.
És mert nem volt pénze sem
Inge sem volt tiszta
De vasárnap is látszott rajta a szenny
És mert azt se tudta, hogy hölgyek közt mi illik
Hát nem mondtam azt, hogy: "Nem."
Most már nem hordtam fenn az orromat
S nem csevegtem hűvösen.
Remegett lágyan a holdvilág
Szállt az a csónak a holdas vizen át
S másképp nem is eshetett velem.
Hiszen akkor rögtön lefeküdni kell
Hiszen nem lehetek akkor szívtelen.
Persze akkor megtörtént más is
Mert hol volt akkor már a "Nem"?

PEACHUM

Úgy, szóval betyárok kapcája lett belőle. Igazán szép. Igazán kellemes.

PEACHUMNÉ

Ha már egyáltalában olyan erkölcstelen vagy, hogy férjhez mégy, muszáj volt, hogy az illető éppen lótolvaj és útonálló legyen? Ezt még drágán fogod megfizetni! De tudhattam volna előre. Már kicsi korában úgy hordta a fejét, mint Anglia királynője!

PEACHUM

Szóval, csakugyan férjhez ment!

PEACHUMNÉ

Igen, tegnap délután öt órakor.

PEACHUM

Egy notórius gazemberhez. Ha jól meggondolom, ez nagy merészség ettől az embertől. Ha a lányomat, öregkorom végső támaszát, odaajándékozom, rám omlik a házam, és itt hagy az utolsó kutyám is. Egy körömfeketényt se mernék elajándékozni, mert kitenném vele magamat az éhhalálnak. Ha mind a hármunknak elég lenne egyetlen hasáb fa télire, akkor talán még megérnénk a következő nyarat. Talán.

PEACHUMNÉ

Hát igen, mit képzelsz te tulajdonképpen? Ez a hála mindenért, Jonathan. Bele is örülök. Minden összekavarodott a fejemben. Nem bírom tovább. Ó! *(Elájul)* Egy pohárka Cordial Medocot.

PEACHUM

Legalább látod, hogy hova juttattad anyádat. Csak gyorsan! Egyszóval, betörő kapcája - igazán szép, igazán kellemes. Érdekes, mennyire a szívére vette ez a szegény asszony. *(Polly jön egy üveg Cordial Medockal)* Ez az egyetlen vigasz, ami megmaradt szegény anyádnak.

POLLY

Adj neki nyugodtan két pohárral. Dupla adagot is kibír az én anyám, ha nincs magánál. Ez majd megint talpra állítja. *(Az egész jelenet alatt sugárzik róla a boldogság)*

PEACHUMNÉ

(magához tér) Ó, most megint megjátssza ezt a hazug részvétet és gondoskodást! *(Öt ember belép)*

KOLDUS

Erélyesen nehezményeznem kell, tudniillik ez egy disznóól, mivel tudniillik ez egyáltalán nem valódi karcsonk, hanem egy szarcsonk, és ezért én nem hajigálom ki a pénzemet.

PEACHUM

Mit akarsz, ez éppen olyan jó karcsonk, mint az összes többi, csak te nem tartod elég tisztán.

KOLDUS

Igen, hát akkor mért nem keresek annyit, mint a többiek? Á, ezt maga nem csinálhatja énvelem. *(Odavágja a karcsonkot)* Ezzel az erővel le is vágathatnám az igazi karomat, ha ilyen vacakkal is beérném.

PEACHUM

Hát mit akartok ti tulajdonképpen? Mit tehetek én arról, ha az emberek szíve olyan, akár a kovakő? Nem hiányozhat öt végtagod! Öt perc alatt mindenkiből tudnék olyan szájalomra méltó roncsot csinálni, hogy még a kutyák is sírnának, ha meglátnák. Tehetek én róla, hogy az emberek nem sírnak? Nesze neked még egy karcsonk, ha már egy nem elég, de vigyázz a holmidra!

KOLDUS

Ez már megjárja.

PEACHUM

(egy másik koldus művégtagját vizsgálgatja) A bőr nem megfelelő, Celia, a gumi gusztustalanabb. *(Egy harmadikhoz)* Ez a daganat már múltféلبen van, és több már nincs. Kezdhethük megint előlről. *(A negyediket vizsgálgatja)* A természetes ótvar természetesen sohasem ugyanaz, mint a műótvar. *(Az ötödikhez)* Mi az, hogy nézel ki? Már megint bezabáltál, most aztán példát kell statuálni.

KOLDUS

Peachum úr, igazán nem ettem semmi különöset, ez a kövérség beteges dolog nálam, arról nem tehetek.

PEACHUM

Én sem. El vagy bocsátva. *(Újra a második koldushoz fordul)* A "megrendíteni" és az "idegeire menni" között természetesen különbség van, kedves fiam. Bizony, nekem művészekre van szükségem. Ma már csak művészek tudják a szíveket megrendíteni. Ha igazán jól dolgoznátok, a közönség tapsolna nektek! Csakhogy neked nincs egy ötleted sem. Így persze nem tudom meghosszabbítani a szerződésedet. *(Koldusok el)*

POLLY

Kérlek, csak nézd meg egyszer, nem mintha szép ember volna. Nem. De megvan a rendes jövedelme. Egzisztenciát tud nekem nyújtani! Elsőrangú betörő, amelleтт széles látókörrű, tapasztalt útonálló. Egész pontosan tudom, összecszerűleg is megmondhatnám, mennyire rűg már ma is a megtakarított pénze. Még egynéhány szerencsés vállalkozás, és visszavonulhatunk egy kis vidéki házacskába, akárcsak Shakespeare úr, akit apám olyan nagyra becsűl.

PEACHUM

Szóval, mindez egészen egyszerű. Férjhez mentél. Mit csinál az ember, hogy ha férjhez ment? Bezzeg gondolkozni, az nem szokás. No hát, elválík az ember, ugyebár, ezt olyan nehéz kitalálni?

POLLY

Nem tudom, mire célzol.

PEACHUMNÉ

Válásra.

POLLY

De hiszen szeretem, hát hogy gondolhatnék én válásra?

PEACHUMNÉ

Mondd csak, egy csöpp szégyenérzet sincs benned?

POLLY

Anyám, ha valaha szerelmes voltál...

PEACHUMNÉ

Szerelmes! Ezek a nyomorult könyvek, amiket összeolvastál, azok csavarták el a fejedet. Polly, hisz ezt mindenki így csinálja!

POLLY

Hát akkor én leszek a kivétel.

PEACHUMNÉ

Jó, majd kiverem a fenekedet, te kivétel.

POLLY

Igen, az anyák mindig ezt csinálják, pedig az úgysem segít. Mert nagyobb a szerelem, mint a fenékreverés.

PEACHUMNÉ

Polly, ne hozz ki a sodromból.

POLLY

Nem tűröm, hogy elrabolják a szerelmemet.

PEACHUMNÉ

Szólj még egy szót, és kapsz egy pofont.

POLLY

De a szerelem a legnagyobb dolog a világon.

PEACHUMNÉ

Különben is annak a pasasnak van több nője is. Ha egyszer fölakasztják, legalább egy féltucat nő jelentkezik, mint az özvegye, és mindegyik lehetőleg még egy fattyút is cipel a karján. Ó, Jonathan!

PEACHUM

Felakasztani - hogy jut eszedbe a felakasztás? Hiszen ez remek ötlet. Polly, eredj csak ki. *(Polly el)* Úgy, megvan. Az annyi, mint negyven font.

PEACHUMNÉ

Értelek. Feljelentjük a rendőrfőnöknél.

PEACHUM

Magától értetődik. És azonkívül aztán ingyen akasztják fel nekünk... Két légy egy csapásra. Csak tudnunk kell, hogy hol bujkál voltaképpen.

PEACHUMNÉ

Azt pontosan meg tudom mondani, drágám, a kurváinál bújt el.

PEACHUM

De ők nem adják ki.

PEACHUMNÉ

Ezt csak bízd rám. Pénz beszél, kutya ugat. Azonnal megyek Turnbridge-be, és beszélek a lányokkal. Ha ez az úr két órán belül csak egyikkel is összejön közülük, annyi, mintha le lenne szállítva.

POLLY

(az ajtó mögül hallgatódzott) Drága anyukám, ezt az utat megspórolhatod. Mac inkább jószántából vonul be az Old Bailey-be, mintsem hogy találkozzék egy ilyen nőszeméllyel. De még ha be is kerül az Old Bailey-be, a rendőrfőnök meg fogja kínálni egy koktéllal, és szivarszó mellett el fognak csevegni vele egy bizonyos üzletről, ami ebben az utcában van, és ahol talán nincs minden a legtökéletesebb rendben. Mert, drága papám, ez a rendőrfőnök nagyszerűen mulatott az én lakodalmamon.

PEACHUMNÉ

Hogy hívják azt a rendőrfőnököt?

POLLY

Brownnak hívják. De talán jobban ismered úgy, hogy Tigris Brown. Mert akinek van oka félni tőle, az mind Tigris Brownnak nevezi. De látod, az én uram, az csak Jackie-nek hívja. Mert neki a rendőrfőnök egyszerűen az ő kedves Jackie-je. Ifjúkori barátok.

PEACHUM

Úgy, úgy, szóval jó barátok. A rendőrfőnök és a főbetörő, na, úgy látszik, ezek az egyetlen igaz barátok ebben a városban.

POLLY

(poétikusan) Valahányszor megittak együtt egy koktélt, megcirógatták egymásnak az arcát, és azt mondták: "Ha te piálsz még egyet, akkor én is piálok még egyet." És valahányszor az egyik kiment, a másiknak könnybe lábadt a szeme, és azt mondta: "Ha te még valahová, én is megyek valahová." Mac ellen semmi sincs a Scotland Yardon.

PEACHUM

Úgy, úgy. Kedd estétől csütörtök reggelig Macheath, egy kétségkívül többnejű úr, leányomat, Polly Peachumet házasság ürügyével elcsalta az atyai házból. Még mielőtt ez a hét véget ér, őt ebből kifolyólag a jól megérdemelt akasztófához vezetik. "Macheath úr, önnek valaha fehér glaszékesztyűje volt, elefántcsont fogantyús botja, egy sebhely a nyakán, és a Tintahal Hotelt látogatta. Mindössze a sebhely maradt meg, aminek igazán a legkisebb értéke volt az ön ismertetőjelei közül, és ön most már csak cellákat látogat, s előreláthatólag azokat sem sokáig..."

PEACHUMNÉ

Ah, Jonathan, nem sikerülhet ez neked, hiszen Penge Mackie-ről van szó, akit London legelső betörőjének neveznek. Az megkapja, amit akar.

PEACHUM

Ki az a Penge Mackie? Készülj, megyünk London rendőrfőnökéhez, te pedig Turnbridge-be még.

PEACHUMNÉ
A kurváihoz.

PEACHUM
Mert e világ aljassága nagy, és az embernek le kell járnia a lábát, nehogy azt is ellopják tőle.

POLLY
Én, drága papa, igazán szívesen szorítom meg ismét Brown úr kezét.

(Mind a hárman előrejönnek, és song-világításnál eldalolják az első finálét. A táblán ez olvasható:)

Első koldusfinálé
Az ember helyzetének bizonytalanságáról

POLLY
Ennyi is sok volna már?
Egyszer itt e bús világon
Az a férfi rámtaláljon -
Hát talán még ez se jár?

PEACHUM
(kezében a bibliával) Az ember joga az, hogy e világon
Még boldog legyen addig, amíg él
Hogy minden földi gyönyört megtaláljon
Hogy ebédje ne kő legyen, hanem kenyér.
Mert ez az ember joga e világon.
De sajnos, nem hallottuk még idáig
Hogy itt a földön jól van, ami van.
Itt mindenki az igazára vágyik
Csakhogy a helyzet itt most nem olyan.

PEACHUMNÉ
Mért ne lennék végre jó?
Hidd el, néked mindent adnék
Ami csak jó, ami csak szép
Mert kedvemre ez való.

PEACHUM
Hát van, ki jónak lenni nem kíván?
Szétosztani szegények közt a pénzt -
Az Ő országa így jön el talán
Van-e, ki nem óhajtja ezt a fényt?
Hát van, ki jónak lenni nem kíván?
Csak sajnos, hogy e sárvilágon éppen
Az ember küzdve és durván rohan.
Ki ne szeretne élni békességben?
Csakhogy a helyzet itt most nem olyan.

POLLY ÉS PEACHUMNÉ
Sajnos, hogy ez mind így igaz
A föld szegény, az ember gaz.

PEACHUM
Ez persze, sajnos, mind igaz
A föld szegény, az ember gaz.
A földi éden, épp az kell neki
Csakhogy a helyzet itt nem engedi.
Nem - jól akarni nem elég.
A testvéred nagyon szeret
S ha pecsenyéből nem ehet
Még ő is nagyot rúg beléd.
A hűség, azt hiszed, elég?
A hitvesed nagyon szeret
S ha szerelmedből nem ehet
Még ő is nagyot rúg beléd.
A hála, azt hiszed, elég?
A gyermeked nagyon szeret
S ha obsitodból nem ehet
Még ő is nagyot rúg beléd.
Az emberség itt nem elég!

POLLY ÉS PEACHUMNÉ
Hogy így kell lenni, sajnos
Ez itt a szörnyű baj most.
A föld szegény, az ember gaz
Sajnos, hogy ez mind így igaz.

PEACHUM
No persze, sajnos, így igaz
A föld szegény, az ember gaz.
Lennénk mi jók - mi célja van?
Mikor a helyzet nem olyan.

MINDHÁRMAN
Így persze mind semmit sem ér
Az eb ugat, a pénz beszél.

PEACHUM
A föld szegény, az ember gaz
Ez persze, sajnos, mind igaz!

MINDHÁRMAN
Hogy így kell lenni, sajnos
Ez itt a szörnyű baj most.
Ezért ez mind semmit sem ér
Az eb ugat, a pénz beszél!

MÁSODIK FELVONÁS

NEGYESEDIK JELENET

*Csütörtök délután: Penge Mackie búcsút vesz feleségétől,
hogy apósa előtt a highgate-i mocsarakba meneküljön
Az istálló*

POLLY

(bejön) Mac! Mac, ne ijedj meg.

MAC

(föül az ágyban) Na, na, mi az? Hogy nézel ki, Polly?

POLLY

Ott voltam Brownnál, és az apám is ott volt, és kifőzték, hogy el akarnak téged fogni, az apám valami szörnyű dologgal fenyegetődzött, és Brown melletted volt, de aztán megtört, és most neki is az a véleménye, hogy a legsürgősebben el kell tűnnöd egy időre, Mac. Azonnal csomagolnod kell.

MAC

Ó, butaság, csomagolni? Gyere ide, Polly. Egész mást szeretnék most csinálni veled.

POLLY

Nem, azt most nem szabad. Úgy meg vagyok ijedve. Állandóan akasztásról volt szó.

MAC

Azt nem szeretem, Polly, ha szeszélyes vagy. Éellenem semmi sincs a Scotland Yardon.

POLLY

Jó, lehet, hogy tegnap még nem volt, de ma hirtelen rengeteg sok van ellened. Hiszen te - elhoztam magammal a vádiratot, nem is tudom, össze tudnám-e még szedni, mert van itt egy lista, és ennek a listának nincs is vége - eltettél láb alól két kereskedőt, volt több mint harminc betörésed, huszonhárom útonállás, gyújtogatások, előre megfontolt gyilkosságok, hamisítások, hamis eskük, mindez másfél év alatt. Szörnyű ember vagy. És Winchesterben elcsábítottál két kiskorú nővért.

MAC

Nekem azt mondták, hogy már túl vannak a huszadik évükön. Brown mit szólt? *(Lassan felkel, és fütörészve jobbra sétál a rivalda mentén)*

POLLY

Még a folyosón elfogott, és azt mondta, hogy most nem tud érted tenni semmit. Ó, Mac. *(Nyakába veti magát)*

MAC

Rendben van, ha el kell mennem, neked kell átvenni az üzlet vezetését.

POLLY

Ne beszélj most üzletről, Mac, nem bírom hallgatni, csókold meg még egyszer a te szegény kis Pollydat, és esküdj meg neki, hogy soha, soha...

(Mac hirtelen félbeszakítja, odavezeti az asztalhoz, és lenyomja egy székre)

MAC

Itt vannak a főkönyvek. Figyelj jól. Itt az alkalmazottak jegyzéke. *(Olvassa)* Szóval, itt van Zsebes Jakab, másfél éve van benn az üzletben, nézzük csak, mit hozott. Egy, kettő, három, négy, öt aranyóra, nem valami sok, de tiszta munka. Ne ülj most az ölembe, mert nem vagyok hangulatban. Kókadt Walter, megbízhatatlan disznó. Saját szakállára belekontárkodik az ügyekbe. Három hét haladék, aztán kirúgni. Egyszerűen feljelentem Brownnál.

POLLY

(zokogva) Egyszerűen feljelentem Brownnál.

MAC

Jimmy, pofátlan pasas, hasznot hajtó, de pofátlan. A legjobb társaságból való hölgyek alól képes kirámolni a lepedőt. Adj neki előleget.

POLLY

Adok neki előleget.

MAC

Fűrész Róbert, kicsinyes szatócs, az intuíció leghalványabb nyoma nélkül, nem kerül akasztófára, viszont nem is marad utána semmi.

POLLY

Nem is marad utána semmi.

MAC

Különbén mindent pontosan csinálj úgy, mint eddig, kelj fel hétkor, mosdjal meg, néha fürödj meg, és így tovább.

POLLY

Tökéletesen igazad van, össze kell harapni a fogamat, és vigyázni kell az üzletre. Hiszen ami a tiéd, az most már az enyém is, ugye, Mackie? És mi legyen a szobáddal, Mac? Mondjam föl? A szívem fáj a kidobott házbérért.

MAC

Nem, a szobára még szükségem van.

POLLY

De minek, hiszen arra is csak pénzt kell kiadnunk!

MAC

Úgy látszik, azt gondolod, hogy soha többé nem jövök vissza.

POLLY

Ugyan! Hiszen akkor újból kiveheted a szobát! Mac... Mac, nem bírom tovább. Mindig csak a szádat nézem, és akkor nem hallom, amit beszélsz. Hű leszel hozzám, Mac?

MAC

Természetesen hű leszek hozzád. Hasonlót hasonlóval szoktam viszonzni. Azt hiszed, nem szeretlek? Csak tovább látok az orromnál, nem úgy, mint te.

POLLY

Olyan hálás vagyok neked, Mac. Gondoskodsz rólam, pedig a nyomodban vannak, akár a vérebek... *(Amint Mac a "vérebek" szót hallja, megmerevedik, feláll, jobbra megy, ledobja a kabátját, és megmossa a kezét)*

MAC

(sietve) A tiszta jövedelmet ezután is Jack Poole bankházába küldöd, Manchesterbe. Magunk közt szólva: mindössze hetek kérdése, és teljesen átmegyek a bankszakmába. Ez sokkal biztosabb és sokkal kellemesebb. Legkésőbb két hét múlva a pénzt ki kell venni az üzletből, akkor elmegy Brownhoz, és átnyújtod neki a lajstromot. Legkésőbb négy hét múlva az emberiségnek ez az egész söpredéke eltűnt az Old Bailey börtönében.

POLLY

De Mac! Hát hogy tudsz a szemükbe nézni, mikor belógattad őket, és már úgyszólván fel is vannak akasztva. Hogy bírsz velük kezet fogni?

MAC

Kivel? Fűrész Róberttel, Lóvé Mátyással, Zsebes Jakabbal? Ezekkel az akasztófavirágokkal? *(A banda megjelenik)*

MAC

Uraim, nagyon örülök, hogy láthatom önöket.

POLLY

Jó napot kívánok, uraim.

MÁTYÁS

Kapitány úr, most kaptam meg a koronázási ünnepségek listáját. Nyugodtan elmondhatom, hogy a legnehezebb munkanapoknak nézünk elébe. Félóra múlva érkezik a canterburyi érsek.

MAC

Mikor?

MÁTYÁS

Öt óra harminckor. Azonnal indulnunk kell, kapitány úr.

MAC

Igen, azonnal indulnotok kell.

ROBERT

Mi az, hogy indulnotok?

MAC

Hát igen, ami engem illet, sajnos, kénytelen vagyok egy kis utazást elkövetni.

ROBERT

Az isten szerelmére, le akarják buktatni?

MÁTYÁS

És ezt pont most, mikor küszöbön áll a koronázás! Hiszen a koronázás ön nélkül olyan lesz, mint a vízimalom víz nélkül.

MAC

Tartsd a pofádat! E célból rövid időre átadom az üzlet vezetését feleségemnek. Polly!
(*Előretolja Pollyt, és ő maga elmegy hátra, onnan figyeli*)

POLLY

Fiúk, azt hiszem, a kapitány úr egész nyugodtan elutazhat. Majd mi ledaráljuk az ügyet. Méghozzá klasszul, ugye, fiúk?

MÁTYÁS

Én nem szólok semmit. De nem tudom, hogy ilyen időkben egy asszony... Ezt nem magára értettem, nagyságos asszony.

MAC

(*hátulról*) Mit szólsz ehhez, Polly?

POLLY

Mocskos disznó, te, jól kezded. (*Ordít*) Persze hogy nem rám értetted! Különben az urak már régen lerángatták volna a gatyádat, és elintézték volna a fenekedet, ugyebár, uraim? (*Kis szünet, aztán valamennyien vadul tapsolni kezdenek*)

JAKAB

Bizony, van benne valami. Nyugodt lehetsz.

WALTER

Hurrá, a kapitányné asszony tudja, mi a helyes beszéd! Éljen Polly!

VALAMENNYIEN

Éljen Polly!

MAC

Az az egészben a legundorítóbb, hogy nem lehetek itt a koronázáson. Százszázalékos üzlet. Nappal az összes lakások üresek, és éjjel az egész felső tízezer be van szíva. Erről jut eszembe, te nagyon sokat iszol, Mátyás. Múlt héten már megint átejtetted a világot azzal, hogy te csináltad a greenwichi gyermekmenhelyben a gyűjtogatást. Ha ez még egyszer előfordul, el vagy bocsátva. Ki gyújtotta föl a gyermekmenhelyet?

MÁTYÁS

Hát én.

MAC

(a többiekhez) Ki gyújtotta fel?

A TÖBBIEK

Ön, Macheath úr.

MAC

Tehát kicsoda?

MÁTYÁS

(*morogva*) Ön, Macheath úr. De ilyenformán egy magunkfajta ember sohasem juthat magasabbra.

MAC

(*egy mozdulattal az akasztást utánozva*) Eljuthatsz ilyen magasra, ha azt képzeled, hogy velem konkurálhatsz. Ki hallott már olyat, hogy egy oxfordi egyetemi tanár a tudományos tévedéseit az asszisztensével szignáltatja? Ő szignálja saját kezűleg.

RÓBERT

Nagyságos asszony, parancsoljon velünk, mialatt a férjeura távol van, minden csütörtökön lesz az elszámolás, nagyságos asszony.

POLLY

Minden csütörtökön, fiúk. (*A banda el*)

MAC

És most adieu, szívem, vigyázz az egészségedre, és ne felejtsd el, hogy mindennap sminkeld ki magad, éppen úgy, mint hogyha én itt lennék. Ez rendkívül fontos, Polly.

POLLY

És te, Mac, ígérd meg nekem, hogy többé rá se nézel egyetlen asszonyra sem, és azonnal elutazol. Hidd el nekem, hogy ezt nem féltékenységből mondja a te kis Pollyd, de ez igazán nagyon fontos, Mac.

MAC

Ugyan, Polly, mit törődök én az ilyen kimustrált moslékosdézásokkal. Én csak téged szeretlek. Ha eléggé besötétedett, eloldom a paripámat valamelyik istállóból, és még mielőtt feltűnik a hold az ablakodban, már a highgate-i mocsarakban vagyok.

POLLY

Ó, Mac, ne törd össze a szívemet. Maradj itt nálam, és legyünk boldogok.

MAC

A saját szívemet is össze kell törnöm, mert el kell mennem, és senki sem tudja, mikor térek vissza.

POLLY

Ó olyan rövid ideig tartott, Mac.

MAC

Hát már vége van?

POLLY

Ó, tegnap micsoda álmom volt. Kinéztem az ablakon, nevetést hallottam az utcáról, és ahogy lenéztem, megláttam a mi holdunkat, de a hold egészen vékony volt, olyan, mint egy elkopott penny. Mac, az idegen városban ne felejs el engem.

MAC

Egész biztosan nem felejtelek el, Polly. Csókolj meg, Polly.

POLLY

Adieu, Mac.

MAC

Adieu, Polly. *(Elmenőben)* Szerelmünk vagy tart még, vagy elmúlik. És mindegy, hogy itt vagy ott.

POLLY

(egyedül) És nem fog visszajönni. *(Énekel)*

Akármilyen szép volt

Már volt, nincs - feledd el

Tépd ki a szíved

Egy "isten veled"-del

Mit ér itt, ha jajgatsz -

Szűz Mária, őrizz! -

Jaj, anyám - de hisz egyszer

Már ezt érezte ő is.

(Megszólalnak a harangok)

Jön a királynő, London díszben áll,

A koronázás napja minket hol talál?

KÖZJÁTÉK

(A függöny elé lép Peachumné Kocsma Jennyvel)

PEACHUMNÉ

Szóval, hogyha ezekben a napokban látjátok Penge Mackie-t, szaladtok a legközelebbi rendőrszemhez, feljelentitek és kaptok érte tíz shillinget.

JENNY

De hogy láthatjuk, mikor most a nyomában vannak a rendőrök? Ha elkezdenek rá vadászni, csak nem fogja velünk tölteni az idejét?

PEACHUMNÉ

Megmondhatom neked, Jenny, hogy még ha egész London a sarkában van is, Macheath akkor sem az az ember, aki ezért hajlandó megváltoztatni a szokásait. *(Énekel)*

Ballada a nemi rabszolgaságról

1

Lehetsz a sátán, a pokoli zsarnok
A hentes vagy s a többiek a barmok!
Rossz kankutya! Pofátlan kurvahajcsár!
Hiába - csak a nők bolondja voltál.
Ne berzenkedj - a hajlamodba vág.
Hja, mert ez a nemi rabszolgaság.
Fütyülsz a bibliára. Nevetsz a BTK-n.
Igyekszel, hogy nagy egoista légy
S hogy ne kerüljön nő soha eléd
Mert véged van, ha asszony, vagy ha lány:
Így hát a napot kár dicsérni reggel
Hisz éjszaka megint fölülre fekszel.

2

Hány nagy szellemet hoz egy kurva lázba
Hány férfi megdögölt, hány férfi látta
S nagy esküvését felbuzdulva fujta
De megdögölt - s ki más temette? Kurva.
Berzenkednek - de hajlamukba vág
Hja, mert ez a nemi rabszolgaság.
Ez csak a bibliát fujja. Az javít a BTK-n.
Ez keresztény! Az anarchista rég!
Délben még mind vigyáz, hogy zellert ne egyék.
Eszmét választanak még gyorsan délután.
Azt mondod este: semmi sem veszett el.
De éjszaka megint fölülre fekszel.

ÖTÖDIK JELENET

*A koronázási harangok még el sem némultak, és Penge Mackie már ott volt a turnbridge-i
kurváknál*

A kurvák elárulták őt. Csütörtök este van

Bordélyház Turnbridge-ben

*Hétköznapi délután; a kurvák, többnyire ingben, fehérneműt vasalnak, malmoznak,
mosakodnak: polgári idill. Zsebes Jakab újságot olvas, de senki sem törődik vele. Még útban
is van*

JAKAB

Ma nem jön.

KURVA

Nem?

JAKAB

Azt hiszem, egyáltalán nem jön többet.

KURVA

Az igazán kár volna.

JAKAB

Igazán? Ahogy én Mackie-t ismerem, már túl van a város határán. Most a jelszó: pucolni!

(Belép Macheath, egy szöggre akasztja a kalapját, leül az asztal mögé a díványra)

MAC

A kávémat!

VIXEN

(csodálkozva ismétli) "A kávémat!"

JAKAB

(fölháborodva) Hogyhogy te nem vagy Highgate-ban?

MAC

Ez az én csütörtököm. Csak nem térhetek el a szokásaimtól az ilyen pizslicsári ügyek miatt.
(A vádiratot ledobja a padlóra) Különben is esik.

JENNY

(olvassa a vádiratot) A király nevében Macheath kapitány ellen vádat emelünk háromszoros...

JAKAB

(kiveszi a kezéből) Én is előfordulok benne?

MAC

Természetesen, az egész személyzet.

JENNY

(egy másik kurvához) Te, itt a vádirat. *(Szünet)* Mac, add csak ide a kezéd.

(Mac odanyújtja a kezét)

DOLLY

Jól van, Jenny, olvasd csak ki a tenyeréből, ehhez te klasszul értesz.

(Odatartja Jennynek a petróleumlámpát)

MAC

Komoly örökség?

JENNY

Komoly örökség? Nem.

BETTY

Miért nézel úgy, Jenny? Az embernek végigfut a hideg a hátán.

MAC

Hosszú utazás rövid idő múlva.

JENNY

Nem, semmi hosszú utazás.

VIXEN

Hát mit látsz?

MAC

Csak a jót, kérlek, a rosszra nem vagyok kíváncsi!

JENNY

Ugyan már valami szűk sötétséget látok itt, és nagyon kicsi szerelmet. És látok egy nagy Á-t, ami női ármányt jelent. Meg látok...

MAC

Állj! A szűk sötétségről meg az ármányról például szeretnék egyet-mást tudni, például az ármánykodó nő nevét.

JENNY

Én csak azt látom, hogy J-vel kezdődik.

MAC

Akkor nem stimmel. P-vel kezdődik.

JENNY

Ha a koronázási harangok megszólalnak a Westminsterben, terád nehéz idők várnak!

MAC

Mondd tovább! *(Jakab nevetésbe tör ki)* Mi történt? *(Odaszalad Jakabhoz, ő is olvassa)*
Tiszta csalás, csak hárman voltak.

JAKAB

(nevet) Azért!

MAC

Milyen bájos fehéreneműd van.

KURVA

Bölcsőtől a koporsóig legfontosabb a fehérenemű.

ÖREG KURVA

Én soha nem veszek föl selymet. Az urak mindjárt azt hiszik az emberről, hogy beteg. *(Jenny sutttyomban kioson az ajtón)*

MÁSODIK KURVA

(Jennyhez) Hová mégy, Jenny.

JENNY

Majd meglátjátok. *(El)*

MOLLY

De a házivászon is elijeszti őket.

ÖREG KURVA

Nekem a házivászonnal nagyon szép sikereim voltak.

VIXEN

Attól az urak rögtön otthonosan érzik magukat.

MAC

(Bettyhez) Neked még mindig fekete szegélyű van?

BETTY

Még mindig fekete szegélyű.

MAC

És neked milyen fehérműd van?

MÁSODIK KURVA

Ó, én direkt szégyellem magam. A szobámba nem vihetek fel senkit, mert a nénikém úgy bukik a férfiakra, a kapualjban meg, tudjátok, egyszerűen nem hordok fehérműt. *(Jakab nevet)*

MAC

Készen vagy?

JAKAB

Nem, éppen a megbecstelenítéseknél tartok.

MAC

(újra leül a díványra) De hol van Jenny? Hölgyeim, jóval mielőtt a csillagom felmenőben volt e város fölött.

VIXEN

Jóval mielőtt a csillagom felmenőben volt e város fölött...

MAC

...a legszűkösebb viszonyok között éltem egyikükkel, hölgyeim. És még ha ma Penge Mackie is vagyok, sohasem fogom elfelejteni sötét napjaim társait a szerencséiben, mindenekelőtt Jennyt nem felejttem el, aki a legkedvesebb volt nekem a lányok között. Ide hallgassatok!

(Mialatt Mac énekel, Jenny jobbra az ablak előtt megáll, és int Smith rendőrnek. Majd Peachumné is csatlakozik hozzá. Mindhárman ott állnak a lámpa alatt, és figyelik a házat)

Striciballada

MAC

Volt egy idő, mely régen elrepült
Hogy együtt éltünk ketten, ő meg én
Fejemmel dolgoztam s hasával ő.
Megvédtém én és táplált ő, szegény.
Másképp is jól van, no de így se rossz.
S kibújtam ágyunkból, ha új pasasa jött
És csöndben meglapultam én a fal mögött
S ha fizetett, szóltam a búcsunál:
Uram, jöjjön csak el, ha újra áll.
S elmúlt egy év, elmúlt a nyár, a tél
Hisz mind így él, ki bordélyházban él.
(Az ajtóban megáll Jenny, mögötte Smith)

2

JENNY

Az az idő már régen elrepült
Mikor minduntalan lefektetett.
S ha nem akadt palim, rám ordított:
Te, zálogba teszem az ingedet.
Nem rossz egy ing, de az se baj, ha nincs.
De néha elfogott engem is a düh
S azt mondtam neki: Ez nem ilyen egyszerű.
De szájon vágott, vérem megeredt
Tanum az ég, szenvedtem eleget!

KETTEN

Ó, szép idők - elmúlt a nyár, a tél
De mind így él, ki bordélyházban él.

KETTEN

(együtt és felváltva) Az az idő már régen elrepült

MAC

De vígabban éltünk akkor mi ketten

JENNY

Bár nappalra maradt az élvezet

MAC

Ő éjjel foglalt volt, mint említettem!
(Éjjel szokás, de nappal is lehet!)

JENNY

Egyszer meg éppen felcsinált az úr.

MAC

Akkortájt én feküdtem hát alul.

JENNY

Nehogy a gyermeket az anyaméhben összenyomja.

MAC

De hol az a gyerek? Már se hire, se hamva.

Oly hamar elmúlt az a nyár, a tél

Mert mind így él, ki bordélyházban él.

(Tánc. Mac fogja a törös botját, Jenny odanyújtja neki a kalapját, tovább táncol, mikor Smith a vállára teszi a kezét)

SMITH

No, mehetünk.

MAC

Még mindig csak egy kijárata van ennek a koszos sufninak?

(Smith meg akarja bilincselni Macheath-t, de Mac mellbe vágja, hogy eltántorodik, és kiugrik az ablakon. Az ablak előtt Peachumné áll rendőrökkel)

MAC

(összeszedi magát, nagyon udvariasan) Jó napot kívánok, nagyságos asszonyom.

PEACHUMNÉ

Kedves Macheath úr. A férjem szerint a világtörténelem legnagyobb hősei is ezen a kis narancshéjon csúsztak el.

MAC

Ha szabad kérdezni, hogy érzi magát a kedves férje?

PEACHUMNÉ

Ismét jobban. Sajnos, Macheath úr, most kénytelen lesz búcsút venni ezektől az elragadó hölgyektől. Hé, rendőr, vezesse a nagyságos urat új otthonába. *(Elvezetik. Peachumné beszél az ablakon)* Hölgyeim, ha meg óhajtják látogatni, állandóan odahaza találják, mától fogva az Old Bailey a nagyságos úr új otthona. Tudtam én, hogy itt lóg a szajhájánál. A számlát én egyenlítem ki. Isten önökkel, hölgyeim. *(El)*

JENNY

Te, Jakab, itt történt valami.

JAKAB

(aki az olvasásba mélyedve semmit sem vesz észre) Mac hol van?

JENNY

Rendőrök voltak itt!

JAKAB

Jóságos Isten, én meg csak olvasok, olvasok, olvasok... Öreg fiú! *(El)*

HATODIK JELENET

*Miután a kurvák elárulták, Macheath egy másik nő szerelme által kiszabadul a börtönből.
Fogda az Old Bailey-ben, egy kalicka*

(Belép Brown)

BROWN

Ó, csak el ne kapják az embereim! Jóságos Isten! Szeretném, ha már a highgate-i mocsarakon túl nyargalna, és úgy gondolna az ő Jackie-jére. Hiába, nagyon könnyelmű, mint a legtöbb nagy ember. Ha most behozzák és rám pillant azzal a hű, baráti szemével, én nem élem túl. Hála a jó Istennek, legalább süt a hold, ha ott vágtat most a mocsáron keresztül, legalább nem téved le az ösvényről. *(Hátul zaj)* Mi az? Ó, szentséges Isten, hiszen itt hozzák.

MAC

(vastag kötelekkel megkötözve, hat rendőr kíséretében büszke tartással bevonul) No, tökfilkók, hála a jó Istennek, itt vagyunk újra a régi villánkban. *(Megpillantja Brownt, aki a cella leghátulsó sarkába menekül)*

BROWN

(hosszú szünet után, megtörve egykori barátja szörnyű pillantása alatt) Ó, Mac, hiszen nem én voltam... én mindent megtettem... hát ne nézz így rám, Mac... ezt nem bírom elviselni... Az is rettentő, hogy így hallgatsz. *(Ráordít az egyik rendőrrre)* Ne rángasd még a kötelet is ráadásul, te disznó... Szólj valamit, Mac. Szólj egy szót a te szegény Jackie-dhez... Csak egy szócskát mondj a sötét... *(A falra borulva sírni kezd)* Ó, egyetlen szóra sem méltatott engem. *(El)*

MAC

Ez a nyavalyás Brown. A két lábon járó rossz lelkiismeret. És egy ilyen akar lenni a rendőrkapitány. Jól tettem, hogy nem ordítottam rá. Pedig először ilyesmire gondoltam, de aztán meggondoltam, szerencsére még idejében, hogy egy mélységes, lesújtó pillantás mégiscsak másként fut végig a gerincén. Ez beletalált. Ránéztem, és ő keservesen sírt. Ezt a trükköt a bibliából tanultam. *(Belép Smith kézibilincsekkel)*

MAC

No, felügyelő úr, ez valószínűleg a legnehezebb, ami csak kapható. Szíves beleegyezésével egy kényelmesebbet óhajtának. *(Előhúzza csekk-könyvét)*

SMITH

Parancsára, kapitány úr, szolgálhatok a legkülönbözőbb árú bilincsekkel. Teljesen attól függ, melyiket óhajtja viselni. Egy guinea-tól tízig.

MAC

És mennyibe kerül, ha semmilyen sem óhajtok?

SMITH

Ötvenbe.

MAC

(kitölt egy csekket) De az a legnagyobb baj, hogy most kitudódik ez a história Lucyval. Ha Brown megtudja, hogy az ő baráti háta mögött kezdtem valamit a lányával, akkor igazán tigrissé változik.

SMITH

Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

MAC

Biztos már odakint vár az a ribanc. Kellemes napok várnak rám a kivégzésig.
Hát élet ez, urak? Ítéletek ti!
Nem bánom én, akárki mit beszél.
Mint gyermek is hallottam emlegetni
Hogy kellemesen csak a gazdag él.

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Felülről egy rúdon három lámpát eresztenek le, s a táblákon ez olvasható:)

Ballada a kellemes életről

1

Hagyjanak minket a nagy szellemekkel!
Mit ér a könyve, ha üres a gyomra
S rideg kunyhóban gyötri éhe-szomja?
Az ócska prédikáció kinek kell?
Hisz azt csicsergi fákön a madár
Hogy nincs, ki ennyi koszttal jóllakik
És hogy a nép Berlintől Bagdadig
A népi életet megúnta már.
A szép szabadság szegénynek, haj, mit ér?
Hisz kellemesen csak a gazdag él!

2

S a hősök, akik új kalandra készek
S a bőrüket is a vásárra hordják
S az igazságot gáncstalan kimondják
Hogy nyárspolgárok élvezzék a szépet?
De nézd a hőst, hogy fázik majd csunyán
És rideg hitvesével csöndben él
És ül és vár és hallgatódzva él
És anno ötezerbe néz csupán.
Vallják be hát, hogy mindez mitsem ér
Hisz kellemesen csak a gazdag él!

3

Elvégre mindezt magam is megértem:
Magányos hős magam is mért ne lennék?

De voltam én nagy emberek közt vendég
S szóltam magamban: Erről mondj le szépen.
A bölcsességgel sokra nem megyünk
A dicsőség szegényes szenvedés
A bátorság, a hírnév oly kevés
S a nagyságból most már elég nekünk.
És a probléma ezzel véget ér
Mert kellemesen csak a gazdag él!
(Lucy belép)

LUCY

Te utolsó gazember, te - hogy mersz a szemembe nézni azok után, ami közöttünk történt?

MAC

Lucy, hát nincs neked szíved? Mikor ilyen állapotban látod a férjedet?

LUCY

Férjemet! Te szörnyeteg! Hát azt hiszed, hogy semmit sem tudok Peachum kisasszony históriájáról? Szeretném kikaparni a szemedet!

MAC

De Lucy, hát komolyan, csak nem vagy olyan mafla, hogy féltékeny legyél Pollyra?

LUCY

Miért te bestia, talán nem vetted el feleségül.

MAC

Feleségül! Óriási. Bejáratos vagyok a házukba. Beszélek is vele. Imitt-amott kap tőlem valami csókfélét is, és ez a tökkelütött nőszemély bejárja a várost, és mindenütt azzal vág föl, hogy én elvettem feleségül. Drága Lucy, hiszen hajlandó vagyok mindent megtenni, csak te legyél nyugodt; ha azt hiszed, hogy én házasságban élek vele - rendben. Mit mondjon többet egy úriember? Egy úriember nem mondhat többet.

LUCY

Ó, Mac. Hiszen én csak tisztességes asszony szeretnék lenni.

MAC

Ha azt hiszed, hogy tisztességes asszony leszel, ha én elveszlek - rendben. Mit mondjon többet egy úriember? Egy úriember nem mondhat többet.

(Belép Polly)

POLLY

Hol a férjem? Jaj, hiszen itt vagy, Mac. Ne fordítsd el a fejedet. Énelőttem nem kell szégyenkezned, hiszen a feleséged vagyok.

LUCY

Ó, te utolsó gazember!

POLLY

Ó, Mackie a börtönben! Mért nem nyargaltál el a highgate-i mocsárba? Hiszen megígérted nekem, hogy nem mész többet a nőkhöz. Tudtam, hogy mit fognak veled csinálni, de neked nem szóltam róla, mert én hittem neked. Mac, én melletted maradok mindhalálig. Egy szavad sincs, Mac, egy pillantásod sem. Ó, Mac, gondold meg, mit szenved a te kis Pollyd, hogy így kell látnia téged.

LUCY

Ó, a ribanc!

POLLY

Mac, mit jelentsen ez? Egyáltalán, ki ez a nő? Legalább mondd meg neki, hogy én ki vagyok. Kérlek, mondd meg, hogy én vagyok a feleséged. Hát nem én vagyok a feleséged? Nézz rám, hát nem én vagyok a feleséged?

LUCY

Te alattomos gazember, te, hát két feleséged van, te szörnyeteg?

POLLY

Hát mondd meg, nem én vagyok a te feleséged? Hát nem megtettem érted mindent? Tudod jól, hogy ártatlanul léptem a házasságba. Hiszen még a bandát is rám bízta, én pedig mindent úgy csináltam, ahogy mi ketten megbeszéltük, és még át kell adnom Jakab üzenetét, hogy ő...

MAC

Ha csak két másodpercre be tudnátok fogni a kereplőtöket, én mindent megmagyaráznék.

LUCY

Nem, én nem akarom befogni a kereplőmet, nem bírom elviselni. Egyetlen húsból és vérből való ember se tudna ilyesmit elviselni.

POLLY

Na ja, drágám, természetesen ilyenkor a feleségnek...

LUCY

A feleségnek!!

POLLY

...a feleségnek van bizonyos természetes elsőbbsége. Sajnos, kedvesem, legalábbis külszínre. Az ember tisztára megőrül ennyi kellemetlenségtől.

LUCY

Kellemetlenségtől! Angyali. Hát te kit csíptél föl magadnak? Ezt a koszos fajzatot! Ez a te nagy hódításod! Ez a te sohoi szépséged!

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Egy rúdon három lámpát eresztenek le, és a táblákon ez olvasható:)

Féltékenységi duett

LUCY

Gyere hát, te szép sohói lány!
Gyere már és mutogasd a lábad!
Hadd lássak már én is valami szépet
Nem látott még senki szebbet nálad!
Azt mondják, hogy tetszel Macnek, mondd, hát
tényleg tetszel?

POLLY

Igazán? Csakugyan?

LUCY

Hadd nevessek, nékem mindig hecc kell.

POLLY

Igazán? Komolyan?

LUCY

Hát ez aztán szörnyű hecc!

POLLY

Úgy? ez volna szörnyű hecc?

LUCY

Mactól pedig elmehetsz!

POLLY

Én menjek? Nem! Te mehetsz!

LUCY

Ha, ha, ha! Ez a nő itt! Egy ilyennel ki törődik?

POLLY

Majd meglátjuk ezt mi még.

LUCY

Majd meglátjuk ezt mi még.

KETTEN

Ő meg én úgy éltünk, mint galambok
Mac az enyém, haljak meg, ha lemondok.
Csálnék, ha mást felelnék
Ez nem múlhatott el még
Mert felbukkant egy féreg!
Még mit nem!

POLLY

Én vagyok a szép sohói lány
Azt mondják, hogy gyönyörű a lábam.

LUCY

Még hogy ez?

POLLY

Hadd lásson már egyszer ő is szépet
Azt mondják, hogy senki sem szebb nálam.

LUCY

Te koszfészek!

POLLY

Te vagy koszfészek!
Azt mondják, hogy az uramnak igazában tetszem.

LUCY

Igazán? Csakugyan?

POLLY

Hát ezen most nékem kell nevetnem.

LUCY

Igazán? Komolyan?

POLLY

Mert ez aztán szörnyű hecc!

LUCY

Hát ez aztán szörnyű hecc!

POLLY

Most pedig már elmehetsz!

LUCY

Én menjek? Nem! Te mehetsz!

POLLY

(*a közönséghez*) Mondják, olyan ez a nő itt
Akivel más nem törődik?

LUCY

Majd meglátjuk ezt mi még.

POLLY

Majd meglátjuk ezt mi még.

KETTEN

Ő meg én úgy éltünk, mint galambok
Mac az enyém, haljak meg, ha lemondok.
Csalnék, ha mást felelnék
Ez nem mulhatott el még
Mert felbukkant egy féreg!
Még mit nem!

MAC

No, drága Lucy, nyugodj meg, jó? Ez semmi más, csak Pollynak a trükkje. Szeretne bennünket elválasztani egymástól. Engem felakasztanak, és ő szeretne úgy járkálni, mintha az én özvegyem lenne. Igazán, Polly, ez nem a megfelelő pillanat.

POLLY

Van szíved megtagadni engem?

MAC

És neked van szíved tovább molesztálni azzal, hogy én nős vagyok? Igazán, Polly, miért kell még tetézned a nyomorúságomat? *(Rosszallóan csóválja a fejét)* Polly, Polly!

LUCY

Csakugyan, Peachum kisasszony, csak blamálja magát. Egyáltalán nem is beszélve arról, micsoda utálatos dolog magától, hogy egy urat ilyen helyzetben ennyire felizgat!

POLLY

A tisztességes viselkedés legelemibb szabályait, igen tisztelt kisasszony, úgy hiszem, legelőször önnek kellene megtanulnia. Tudniillik azt, hogy egy férfit a felesége jelenlétében több tartózkodással kell kezelni.

MAC

Csakugyan, Polly, te igazán túlzásba viszed a viccet!

LUCY

És ha ön, mélyen tisztelt hölgyem, itt a börtönben kravált óhajt csapni, akkor kényszerítve érzem magamat, hogy hívassam a börtönőrt, aki majd meg fogja mutatni önnek, merre van a kijárat. Valóban sajnálom, nagyságos kisasszony.

POLLY

Asszony! Asszony! Asszony! Engedje meg nekem, hogy megmondjam: nagyságos kisasszony, az ilyen modor rendkívül rosszul áll önnek. Engem a kötelesség kényszerít arra, hogy a hitvesem mellett maradjak.

LUCY

Mit beszélsz te? Mit beszélsz te? Ó, hát nem akar elmenni! Itt áll, és hiába hajítják ki, mégsem megy! Beszéljek még világosabban?

POLLY

Te - de most befogod a mocskos pofádat, te mosogatórongy, különben beverem a csőrödet, nagyságos kisasszony!

LUCY

Ki vagy hajítva, te tolakodó nőszemély! Veled kénytelen vagyok világosan beszélni. A finomabb modort nem vagy képes megérteni.

POLLY

Te beszélsz finom modorról? Ó, csak meg ne feledkezzek a méltóságomról! Ehhez azért túlságosan jó vagyok... Kétségkívül. *(Bőg)*

LUCY

Nézz rá a hasamra, te ribanc! Ez talán a szentlélektől van? Még ettől se nyílik ki a szemed, mi?

POLLY

Aha! Lebuktál! Erre vágysz föl ennyire? Nem kellett volna ráengedni magadra, ó, te finom úrinő!

MAC

Polly!

POLLY

(sírva) Ez már igazán több a soknál, Mac, ennek nem szabad lett volna megtörténni. Most már igazán nem tudom, mit csináljak. *(Belép Peachumné)*

PEACHUMNÉ

Tudtam. Itt van a stricijénél. Azonnal gyere ide, te piszkos ribanc! Ha a stricid lógni fog, te is felkötheted magad melléje. Ezt teszed a tiszteletre méltó anyáddal? A börtönből kell kikaparnia? És ráadásul mindjárt két nője van egyszerre - ó, ez a Néró!

POLLY

Hadd maradjak itt, kérlek, mama; hiszen te nem tudod...

PEACHUMNÉ

Mars haza, de rögtön.

LUCY

Legalább hallotta. Hát a mamájának kell megmondani, hogy mi való és mi nem.

PEACHUMNÉ

Mars!

POLLY

Rögtön. Csak még... még kell neki valamit mondanom... igazán... Tudod, ez iszonyú fontos.

PEACHUMNÉ

(pofon vágja) Ez is nagyon fontos. Mars!

POLLY

Ó, Mac! *(Elhurcolják)*

MAC

Lucy, ezt istenien csináltad. Én természetesen sajnálom Pollyt. Ezért nem tudtam úgy elbánni ezzel a nőszeméllyel, mint ahogy megérdemelte volna. Hallottad, hogy nekem esett? Így egy anya legfeljebb egy csábítóval bánik, nem pedig egy vővel.

LUCY

Ó, de boldog vagyok, hogy ezt így mondod, a szíved mélyéből. Igazán annyira szeretlek, hogy szívesebben látnálak az akasztófán, mint egy másik asszony karjaiban. Hát nem csodálatos ez?

MAC

Lucy, szeretném, ha neked köszönhetném az életemet.

LUCY

Jaj de isteni, ahogy ezt mondod, kérlek, mondd még egyszer.

MAC

Lucy, szeretném, ha neked köszönhetném az életemet.

LUCY

Szökjek meg veled, szerelmem?

MAC

Igen, de tudod, ha együtt menekülünk, nehezebben tudunk elbújni. De ha már nem üldöznek, azonnal magam után hozatlak, mégpedig hozzá dringend, elhiheted nekem.

LUCY

Hát hogy segítek rajtad?

MAC

Hozd ide a botomat és a kalapomat. *(Lucy visszajön a bottal meg a kalappal, és bedobja Mac cellájába)*

MAC

Lucy, szerelmünk záloga, melyet a szíved alatt hordasz, örök időkre összeláncol bennünket. *(Lucy el)*

SMITH

(bemegy a kalitkába, és odaszól Macnek) Adja csak ide azt a botot. *(Smith egy darabig üldözi, egy székkal és egy feszítővassal szalad Mac utána, majd Mac átugrik a rácson. Rendőrök a nyomában. Feltűnik Brown)*

BROWN HANGJA Halló, Mac! - Mac, kérlek, felelj. Jackie van itt. Mac, kérlek, légy olyan kedves és válaszolj, már nem bírom tovább. *(Bejön)* Mackie! Mi történt? Hát elmenekült, hála istennek! *(Leül a priccsre)*
(Belép Peachum)

PEACHUM

(Smith-hez) Nevem Peachum. Azért a negyven fontért jöttem, ami Macheath, a bandita kézreadásáért van kitűzve. *(Megjelenik a kalitka előtt)* Halló, ez Macheath úr? *(Brown)*

hallgat) Vagy úgy? Szóval, a másik úr meglógott. Azért jövök, hogy meglátogassak egy betörőt, és ki ül a helyén? Brown úr! Tigris Brown! Itt ül és jó barátja, Macheath úr, nem ül itt.

BROWN

(nyöszörögve) Ó, Peachum úr, ez nem az én hibám.

PEACHUM

Valóban nem, hogy is volna az? Hiszen ön csak nem hajlandó saját magát... Hiszen ön ezáltal olyan helyzetbe jutna... ez lehetetlen, Brown.

BROWN

Peachum úr, magamon kívül vagyok.

PEACHUM

Azt elhiszem. Pocsékul érezheti magát.

BROWN

Igen, a tehetetlenség érzése az, ami az embert ennyire megbénítja. Hiszen ezek a fickók azt csinálják, amire kedvük szottyan. Iszonyú ez, iszonyú.

PEACHUM

Nem óhajtana egy kissé lepihenni? Csukja csak be szépen a szemét, és tegyen úgy, mintha semmi sem történt volna. Képzelve el, hogy egy bájos zöld mezőn van, fehér felhőcskék úsznak az égen, és az a fő, hogy ezeket az irtózatos dolgokat kiverje a fejéből. Azokat a dolgokat, amik már megtörténtek, és főképpen azokat, amik még ezután fognak történni.

BROWN

(nyugtalanul) Mit akar ezzel mondani?

PEACHUM

Maga kitűnően tartja magát. Én a maga helyében egyszerűen összeroppannék, ágyba bújnék, és kamillateát innék. De mindenekelőtt az lenne a fő törekvésem, hogy egy jóteknő kezét szerezzek a homlokomra.

BROWN

Az ördög vigye el, hát tehetek én arról, ha a gazember megszökött? Ilyen esetben a rendőrség tehetetlen.

PEACHUM

Úgy, szóval a rendőrség tehetetlen? Ön nem hiszi, hogy viszont fogjuk látni körünkben Macheath urat? *(Brown vállat von)* Disznó módon szégyenletes az, ami magával történni fog. Most persze majd azt fogja mondani mindenki, hiba volt, hogy a rendőrség futni hagyta. Azt a ragyogó koronázási menetet ezek után igazán nem tudom elképzelni.

BROWN

Mit jelentsen ez?

PEACHUM

Szabadjon talán emlékeztetnem önt ezzel kapcsolatban egy történelmi példára, amely bár a

maga idejében, Krisztus előtt ezernégyszázban nagy feltűnést keltett, ma már szélesebb körökben nem eléggé ismeretes. Amikor II. Ramzesz egyiptomi király meghalt, Ninive rendőrkapitánya, pontosabban Kairóé, elkövetett valami csekélységet az alacsonyabb néprétegekkel szemben. A következmények már annak idején is rettenetesek voltak. Semiramis, a trónörökösnő koronázási menete - amint ez a történelemkönyvekben olvasható - "a lakosság legalacsonyabb rétegeinek túlságosan élénk részvételéből kifolyólag katasztrófák sorozata volt". A történészek magukon kívül vannak a felháborodástól, hogy milyen irtóztatóan viselkedett Semiramis a rendőrkapitányával. Csak homályosan emlékszem rá, de valami kígyókról volt szó, amelyeket a rendőrkapitány keblén táplált.

BROWN
Csakugyan?

PEACHUM
Az Isten irgalmazzon magának, Brown. *(El)*

BROWN
Most már csak a vasököl segíthet. Őrmesterek, értekezlet, riadó! *(Függöny. Macheath és Kocsmá Jenny a függöny elé lép, song-világításnál énekelnek)*

Második koldusfinálé

1

MAC
Ti megmondjátok, hogy kell jónak lenni
És nem folytatni bűnös életet
De adjatok előbb valamit enni
Mert ez a kezdet: úgy beszéljeteK.
Hisz nektek jut a pocak, nekünk az erény
Hát nézzétek, ez mindenkorra áll:
Akárhogy kerteljeteK, csak kimondom én
Előbb a has jön, aztán a morál.
Mikor lesz, hogy az éhező levághat
A nagy kenyérből egy kis részt magának?

HANG A SZÍNPAD MÖGÜL
Az ember miből él?

MAC
Az ember miből él? Hisz az a sorsa
Hogy embert kínoZ, megnyúZ, nyomorit és zabál.
Az ember abból él, hogy oly gyakorta
Nem tudja, hogy ember lehetne már.

KÓRUS
Hát jó urak, nem kár a benzinért?
Az ember eddig csak a bűnből élt.

2

KOCSMA JENNY

A nő miképpen húzza fel a szoknyát
S miképpen éljen szűzi életet?
Előbb valamit enni adjatok hát
Mert ez a kezdet: úgy beszéljeteK.
Nekünk való a tisztesség, nektek a kék
Hát nézzétek, ez mindenkorra áll:
Ez a szabály, urak, akárki mit beszél
Előbb a has jön, aztán a morál.
Mikor lesz, hogy az éhező levághat
A nagy kenyérből egy kis részt magának?

HANG A SZÍNPAD MÖGÜL

Az ember miből él?

KOCSMA JENNY

Az ember miből él? Hisz az a sorsa
Hogy embert kínoZ, megnyúZ, nyomorit és zabál.
Az ember abból él, hogy oly gyakorta
Nem tudja, hogy ember lehetne már.

KÓRUS

Hát jó urak, nem kár a benzinért?
Az ember eddig csak a bűnből élt.

HARMADIK FELVONÁS

HETEDIK JELENET

*Ugyanezen az éjszakán Peachum indulásra készül. Az a szándéka,
hogy a nyomor tüntetésével megzavarja a koronázási menetet
Peachum koldusruhatára*

*(A koldusok táblácskákra ilyesféle jelmondatokat festenek: "Szememet adtam a királynőért"
stb.)*

PEACHUM

Uraim, ebben az órában Drury Lane-től Turnbridge-ig ezernégyszázharminckét úr dolgozik
tizenegy fióküzletünkben ilyen táblácskákon, mint önök, hogy ott lehessenek a királynő
koronázásán.

PEACHUMNÉ

Gyerünk, gyerünk! Ha nem akartok dolgozni, nem tudtok koldulni. Te akarsz vak lenni,
amikor még egy tisztességes K-betűt sem tudsz leírni? Ez neked gyerekírás? Ez öreges
ákombákom. *(Dobpergés)*

KOLDUS

Most áll fegyverbe a koronázási őrség, és nem is sejti, hogy ma, katona-életük legszebb napján, mivelünk lesz dolga.

FILCH

(bejön, jelenti) Vagy egy tucat kialvatlan tyúk totyog erre, Peachumné. Azt állítják, hogy pénzt fognak itt kapni. *(Belépnek a kurvák)*

JENNY

Nagyságos asszony...

PEACHUMNÉ

No, ti is úgy néztek ki, mint akik lepotyogtak a tyúklétráról. Nyilván azért a pénzért jöttetek, ami a ti Macheath-tek után jár? Hát pedig nem kaptok semmit. Értsétek meg, semmit az égvilágon.

JENNY

Hogy értsük ezt, nagyságos asszony?

PEACHUMNÉ

Idetolakszanak a boltomba éjnek éjszakáján. Hajnali három órakor idejönnek egy tisztességes házba. Inkább aludnátok ki magatokat az iparúzás után. Úgy néztek ki, mint a kihányt bableves.

JENNY

Szóval a megállapodott díjazás, amit Macheath úr kézreadásáért előre kikötöttünk, azt nem kapjuk meg, nagyságos asszony?

PEACHUMNÉ

Persze hogy nem, kutyagumit kaptok, nem júdáspénzt.

JENNY

És miért, nagyságos asszonyom?

PEACHUMNÉ

Mert ez a jópipa Macheath úr már megint felszívódott. És most mars ki a tiszta szobámból, hölgyeim!

JENNY

Nahát, ez mindennek a teteje. Csakhogy ezt nem teheti meg velünk. Vegye tudomásul! Ezt velünk nem lehet.

PEACHUMNÉ

Filch, a hölgyek azt óhajtják, hogy kivezessd őket. *(Filch a hölgyek felé indul, Jenny ellöki)*

JENNY

Megkérném, fogja be a mocskos pofáját, különben meg talál történni, hogy... *(Peachum belép)*

PEACHUM

No, mi újság? Remélem, nem adtál nekik pénzt? No, mi van, hölgyeim? Ül Macheath úr, vagy nem ül Macheath úr?

JENNY

Maga csak hagyjon engem békén ezzel a Macheath úrral. Annak maga még a cipőtalpáig sem ér fel. Ma éjszaka is el kellett küldjek egy vendéget, mert belebőgtem a párnámba, mikor arra gondoltam, hogy eladtam magának ezt az úriembert. Bizony, hölgyeim, és mit gondolnak, mi történt ma reggel? Még egy órája sincs, én éppen álomba sírtam magamat, amikor fűtültek, és kinn az utcán ott állt az az úr, aki miatt bőgtem, és úgy óhajtotta, hogy dobjam le neki a kulcsot. Az én karomba jött, mert azt akarta, hogy elfelejtsem, mennyire megsértettem őt. Hölgyeim, London utolsó gavallérja. És ha kolléganőnk, Suky Tawdry nem jött most velünk, annak az az oka, hogy tőlem még őhózzá is elment, hogy őt is megvigasztalja.

PEACHUM

(*magában*) Suky Tawdry...

JENNY

Úgy, és most legalább megtudta, hogy még a cipőjét sem tisztíthatná ki ennek az úrnak. Maga aljas picli.

PEACHUM

Filch, rohanj a legközelebbi rendőrőrszemhez, Macheath úr Suky Tawdry kisasszonyánál tartózkodik. (*Filch el*) De hölgyeim, miért is vitatkozunk? A pénzt, magától értetődik, meg fogjuk fizetni. Kedves Celia, menj inkább, és ahelyett, hogy itt gorombáskodnál a hölgyekkel, főzzél kávét nekik.

PEACHUMNÉ

(*elmenőben*) Suky Tawdry! (*A "Ballada a nemi rabszolgaságról" harmadik szakaszát énekli*)

Akasztófa alatt sem csügged el még
Vár rá a mész, hogy azzal bemeszeljék
Az élete hajszálvékony fonálon
De nőre gondol még. Mi mást csináljon?
Akasztófa alatt is él a vágy
Hja, mert ez a nemi rabszolgaság.
Eladták már, elszállt a gyors gyönyör
A júdáspénzt a nőnél látja már
S megérti lassanként a vén számár:
Az asszony gödre néki sírgödör.
S akárhogy őrzöng és dühöng napestig
Ha jó az éj, megint fölülre fekszik.

PEACHUM

Gyerünk, gyerünk, hiszen egyszerűen ott dögölnétek meg Turnbridge kloakáiban, ha én ki nem fundáltam volna álmatlan éjszakáimon, hogyan lehet pennyket facsarni a nyomorúságotokból. De én kifundáltam, hogy a föld tulajdonosai ugyan okozói a nyomornak, de a nyomort nézni, azt nem bírják. Mert nyamvadtak és tökfűek, akárcsak ti. És ha életük végéig is van elég zabálnivalójuk, és még a padlójukat is vajjal kenhetik föl, úgyhogy még az asztalukról lehulló morzsák is zsírosak lesznek, mégsem bírják elnézni nyugodt lélekkel, hogy

egy ember felfordul az éhségtől, no persze, ehhez az kell, hogy a házuk előtt forduljon fel.
(*Belép Peachumné, tálcán kávécsészékkel*)

PEACHUMNÉ

Holnap reggel bejöhetnek az üzletbe, és elvihetik a pénzüket, de csak a koronázás után.

JENNY

Peachumné asszony, eláll a szavam.

PEACHUMNÉ

Sorakozó, egy óra múlva találkozunk a Buckingham-palota előtt. Indulj! (*A koldusok sorakozója*)

FILCH

(*beront*) Az óberhé! El sem jutottam az őrségig, már itt a rendőrség!

PEACHUM

Bújjatok el! (*Peachumnéhoz*) Gyerünk, állítsd össze a zenekart, és ha hallod, hogy azt mondom, ártalmatlan, megértetted: *ártalmatlan...*

PEACHUMNÉ

Ártalmatlan? Egy szót sem értek belőle.

PEACHUM

Persze hogy nem érted. Szóval, ha azt mondom: *ártalmatlan ... (Kopognak)* Hála istennek, megvan a helyzetkulcs - *ártalmatlan* -, akkor fogjatok neki és játsszatok valami zenét. Kifelé!

(*Peachumné és a koldusok el. A koldusok egy lány kivételével, aki "Katonai önkény áldozata" feliratú táblát hordoz, elbújnak teljes felszerelésükkel együtt hátul, jobboldalt a ruhafogas mögé. Belép Brown, rendőrökkel*)

BROWN

Úgy, és most következik az erélyes beavatkozás, uram, koldusok barátja. Mindjárt megbilincselheti, Smith. Ó, itt van egypár ezekből az édes táblákból. (*A lányhoz*) "Katonai önkény áldozata" - maga az?

PEACHUM

Jó reggelt, Brown, jó reggelt. Hogy aludt?

BROWN

He?

PEACHUM

Jó reggelt, Brown.

BROWN

Énhozzám beszél? Közületek ismer valakit? Nem hiszem, hogy abban a gyönyörben volna részem, hogy téged ismerhetlek.

PEACHUM

Szóval nem? Jó reggelt, Brown.

BROWN

Verjék le a kalapot a fejéről. (*Smith leverí*)

PEACHUM

Látja, Brown, ha már éppen erre jár, *erre*, mondom, Brown, akkor már egyúttal megkérhetem, hogy egy bizonyos Macheath-t végre tegyen lakat alá.

BROWN

Ez az ember megőrült, Smith. Ne röhögjön, Smith, mondja meg, hogyan lehetséges az, hogy egy ilyen megrögzött bűnöző szabadon szaladjál Londonban?

PEACHUM

Mert a maga barátja, Brown.

BROWN

Kicsoda?

PEACHUM

Penge Mackie. Nem is én. Hiszen én nem vagyok bűnöző. Én csak egy szegény ember vagyok, Brown. Engem maga nem bánthat, Brown. Brown, hisz maga életének legszörnyűbb órája előtt áll, nem akar egy kávét? (*A kurvákhoz*) Gyerekek, micsoda modor ez, miért nem adtok egy kortyot a rendőrkapitány úrnak? Szeressük egymást, gyerekek! Hiszen mi mindannyian tiszteljük a törvényt. A törvény egyes-egyedül azoknak a kizsákmányolására készült, akik nem értik, vagy akik merő nyomorúságból képtelenek betartani. És aki ebből a kizsákmányolásból meg akarja szerezni a maga betevő morzsáját, annak szigorúan be kell tartania a törvényt.

BROWN

Úgy, egyszóval magának az a véleménye, hogy a mi bíránk megvesztegethetők!

PEACHUM

Épp ellenkezőleg, uram, épp ellenkezőleg. A mi bíránk teljességgel megvesztegethetetlenek: nincs az a pénz, amivel meg lehetne vesztegetni őket, hogy igazságot szolgáltatassanak! (*Második dobjel*)

PEACHUM

A csapatok elindulnak, és kordont képeznek. A szegények legszegényebbjeinek indulása félórával később.

BROWN

Igen, nagyon igaz, Peachum úr. A szegények legszegényebbjeinek indulása félóra múlva az Old Bailey-be téli szállásra. (*A rendőrökhöz*) Úgy, fiúk, most szedjétek össze mindenkit, aki itt van. Mindenkit összeszedni, az összes hazafiakat, akiket itt találtok. (*A koldusokhoz*) Hallottatok már valaha Tigris Brownról? Ugyanis ezen az éjszakán, Peachum, megtaláltam a megoldást és - nyugodtan elmondhatom, megmentettem egy barátomat a halálvesztélyből. Egyszerűen kifüstölöm a maga egész darázsfészekét, és bezárom az egész társaságot - na, miért? - utcai koldulás miatt. Hiszen ha nem csalogdom, maga előre bejelentette nekem, hogy

ezen a napon a koldusokat nyakamra küldi, igenis, a királynő nyakára is. Ezeket a koldusokat kapom én el most. Tanulhatsz most valamit.

PEACHUM

Ez igazán szép, de - micsoda koldusokat?

BROWN

No hát, ezeket a nyomorékokat. Smith, a tisztelt hazafiakat mindjárt vihetjük is magunkkal.

PEACHUM

Brown, most megmenthetem magát egy elhamarkodott lépéstől. Hála a jó Istennek, Brown, hogy éppen hozzám jött. Mert látja, Brown, ezt a pár embert letartóztathatja ugyan, pedig ártalmatlanok, ártalmatlanok... *(Megszólal a zene, és pedig a "Dal az elégtelenségről" néhány üteme)*

BROWN

Hát ez meg micsoda?

PEACHUM

Muzsika. Úgy játszanak, ahogy éppen tudnak. Ez a dal az elégtelenségről. Nem ismeri? Most tanulhat valamit.

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Felülről egy rúdon három lámpát eresztenek le, a táblákon ez olvasható:)

Dal az emberi nagyratörés elégtelenségéről

1

Az ember fejvel él
De ez nem egyszerű
A te fejedből meg nem él
Legföljebb egy tetű.
Mert az ember-ész is
Furcsa tréfa, semmi más.
Túljár rajta mégis
E világcsalás.

2

Szőj pompás terveket
Vagy új lángelme légy!
És száz új ötleted lehet
De minddel mire mégy?
Mert a rosszaságod
Furcsa tréfa, semmi más.
Hisz magasba vágyol
És ez szép vonás.

3

A boldogság után
Csak fuss, ha fürge vagy!
Mind fut a boldogság után
Az meg hátul szalad.
Mert szegény igényed
Furcsa tréfa, semmi, semmi más
És nagyratörésed
Csak önámítás.

PEACHUM

A maga terve, Brown, zseniális volt, de keresztülvihetetlen. Maga itt nem tud mást letartóztatni, csak néhány fiatalembert, aki annyira örül a királynője megkoronázásának, hogy egy kis álarcosbált akar rendezni. Ha majd eljönnek az igazi nyomorultak - mert itt egyetlenegy se lát -, látja, akkor majd ezrek és ezrek jönnek el. Itt a hiba: maga elfelejtette, milyen rengetegen vannak a szegények. Ha majd aztán azok állnak a templom előtt, az nem lesz valami ünnepélyes látvány. Azok az emberek nem festenek valami jól. Tudja maga, Brown, mi az a lázrózsa? Hát még százhusz lázrózsa! Az ifjú királynőnek rózsákon kéne trónolni, nem pedig lázrózsákon. Aztán azok a nyomorékok a templomkapuban. Nemde, Brown, ezt el akarjuk kerülni? Maga erre valószínűleg azt feleli, hogy a rendőrség majd csak elbánik velünk, szegény emberekkel. De hiszen ezt maga sem gondolja komolyan. Mert hogy is hatna az, ha a koronázás alkalmából hatszáz szegény kriptit botokkal kell majd leütni? Rosszul hatna. Undorítóan hatna. Hányingert kap tőle az ember. Én majd elájulok, Brown, ha csak rágondolok. Kérek egy küsszéket.

BROWN

(*Smith-hez*) Ez fenyegetés, hallja, ez zsarolás. Ez ellen az ember ellen semmit sem lehet felhozni, ez ellen az ember ellen a közrend védelmében semmit sem lehet felhozni. Ilyesmi még sohasem fordult elő.

PEACHUM

No, majd most előfordul. Mondok magának egyet. Anglia királynőjével úgy viselkedhetik, ahogy magának tetszik. De London legszegényebb emberének maga nem léphet a tyúkszemére, mert elsvarcolja magát, Brown úr.

BROWN

Szóval, tartóztassam le Penge Mackie-t? Tartóztassam le? Nagyszerű ötlet. Először kerüljön meg az az ember, aztán majd le lehet tartóztatni.

PEACHUM

Ha maga ezt mondja, én nem mondhatok ellent. Akkor majd leszállítom magának ezt az embert. Hadd lássuk, van-e még morál a világon. Jenny, hol tartózkodik Macheath úr?

JENNY

Oxford Street 21, Suky Tawdrynál.

BROWN

Smith, azonnal elmentek az Oxford Street 21-be, Suky Tawdryhoz, letartóztatjátok Macheath-t, és bekísérítetek az Old Bailey-be. Nekem közben fel kell vennem a díszegyenruhámat. Ez az a nap, amikor fel kell vennem a díszegyenruhámat.

PEACHUM

Brown, ha pont hatkor nem lóg...

BROWN

Ó, Mac, nem sikerült. *(A rendőrökkel el)*

PEACHUM

(utána szól) Most tanultál valamit, Brown! *(Harmadik dobszó)*

Harmadik dobjel. Átállítani a felvonulási tervet. Új irány: Old Bailey börtöne. Indulj!

(Koldusok el)

PEACHUM

(énekel) Az ember oly kaján

Hát vígan vágd kupán

Egy-két pofon nem árt neki

Úgy jó lesz majd talán.

Mert a földi jószág

Furcsa tréfa, semmi más

És nagyobb valóság

Néha egy rugás.

(Függöny)

(A függöny előtt megjelenik Jenny egy kintornával és énekel)

Salamon-dal

1

Láttátok Salamon királyt

S tudjátok, hova lett!

Megérti e világ sorát

Megátkozza azt is, hogy megszületett

S látja, hogy minden hiúság.

Nagy bölcs volt Salamon király!

És íme, nincs még éjszaka

De itt az eredménye már:

A bölcsessége, az volt az oka -

Boldog, ki ettől távol áll!

2

És szép volt Kleopátra, szép

S tudjátok, hova lett!

Előbb két császáron tipor

De kurválkodni úgy szeret

Hogy hervad s lesz belőle por.

Babylon szép volt, ugyebár

És íme, nincs még éjszaka

De itt az eredménye már:
A nagy szépsége, az volt az oka -
Boldog, ki ettől távol áll!

3

Hős Caesarról hallottatok
S tudjátok, hova lett!
Az oltáron mint isten ül
S mint ismeretes, megöletett!
Akkor volt éppen legfelül.
S "Te is, fiam"-ot kiabál.
És íme, nincs még éjszaka
De itt az eredménye már:
A hősiesség, az volt az oka -
Boldog, ki ettől távol áll!

4

És ott volt a kíváncsi Brecht
Kit mind daloltatok!
De megkérdezte töletek
Mért gazdagok a gazdagok
S ezért az országból kiűzitek.
Anyám fia, kérdezni mért muszáj?
És íme, nincs még éjszaka
De itt az eredménye már:
Kíváncsisága, az volt az oka -
Boldog, ki ettől távol áll!

5

S most nézzétek Macheath urat
Feje hajszálon lóg!
Míg józan ész vezette őt
S rabolt minden rabolhatót
Saját céhében nagyra nőtt.
De szíve hívta s állt a bál!
És íme, nincs még éjszaka
De itt az eredménye már:
Érzékisége, az volt az oka -
Boldog, ki ettől távol áll!

NYOLCADIK JELENET

*Harc a tulajdonért
Lányszoba az Old Bailey-ben
Lucy*

SMITH

Nagyságos kisasszony, Macheath-né Polly asszony óhajt önnel beszélni.

LUCY

Macheath-né? Vezesse be. *(Belép Polly)*

POLLY

Jó napot kívánok, nagyságos asszony. Nagyságos asszonyom, jó napot kívánok!

LUCY

Óhajt valamit tőlem?

POLLY

Megismer?

LUCY

Persze hogy megismerem.

POLLY

Azért jöttem ma, hogy bocsánatot kérjek a tegnapi viselkedésemért.

LUCY

Rendkívül érdekes.

POLLY

Voltaképpen nincs is mentségem a tegnapi viselkedésemre, csak - a saját szerencsétlenségem.

LUCY

Bizony, bizony.

POLLY

Nagyságos asszonyom, meg kell nekem bocsátania. Rendkívül felizgatott Macheath úr viselkedése. Tulajdonképpen igazán nem lett volna szabad ilyen helyzetbe hoznia minket, ugyebár? Ezt meg is mondhatja neki, ha találkozik vele.

LUCY

Én - én - én nem találkozom vele.

POLLY

Dehogynem találkozik.

LUCY

Nem találkozom.

POLLY

Bocsásson meg.

LUCY

Ő nagyon szereti magát.

POLLY

Ó, nem. Ő csak magát szereti, ezt egész bizonyosan tudom.

LUCY

Rendkívül kedves.

POLLY

De nagyságos asszonyom, egy férfi mindig fél attól az asszonytól, aki őt túlságosan szereti. Természetesen aztán az történik, hogy elhanyagolja azt az asszonyt, és nem törődik vele. Első pillantásra láttam, hogy ő olyan módon van elkötelezve önnek, ahogy nem is álmodhattam.

LUCY

Tulajdonképpen őszintén mondja ezt?

POLLY

Természetesen, bizonyosan, nagyon őszintén, nagyságos asszonyom. Kérem szépen.

LUCY

Drága Polly kisasszony, mi mind a ketten túlságosan szeretjük őt.

POLLY

Talán igen. *(Szünet)* Most pedig, nagyságos asszonyom, meg akartam magyarázni, hogy történt az egész. Tíz nappal ezelőtt láttam először Macheath urat, a Tintahal Hotelben. Ott volt az édesanyám is. Őt napra rá, tehát körülbelül tegnapelőtt, eljegyeztük egymást. Tegnap tudtam meg, hogy a rendőrség keresi őt többrendbeli betörés miatt. És ma nem tudom, hogy mi fog történni. Tehát még tizenkét nappal ezelőtt, nagyságos asszonyom, egyáltalán nem tudtam elképzelni, hogy én egy férfiba valaha is beleeshetek. *(Szünet)*

LUCY

Én megértem önt, Peachum kisasszony.

POLLY

Macheath-né.

LUCY

Macheath-né.

POLLY

Különben is az utolsó órákban rendkívül sokat gondolkodtam erről az emberről. A dolog nem olyan egyszerű. Mert látja, kisasszony, Macheath úr viselkedését önnel szemben voltaképpen irigyelnem kellene. Mikor el kellett hagynom őt, mindenesetre csak azért, mert a mamám kényszerített rá, a megbánás legcsekélyebb jelét sem mutatta... Lehetséges, hogy nincs is szíve, és a szíve helyett egy kőszikla van a keblében? Mit gondol, Lucy?

LUCY

Hát igen, drága kisasszony - én voltaképpen nem tudom, hogy egyes-egyedül Macheath urat lehetne-e vádolni. Magának meg kellett volna maradni a saját köreiben, kedves kisasszony.

POLLY

Macheath-né.

LUCY
Macheath-né.

POLLY
Ez tökéletesen igaz - de legalábbis üzleti alapra kellett volna helyezkednem, ahogy a papám mindig is akarta.

LUCY
Persze.

POLLY
(sír) Ő az én egyetlen kincsem.

LUCY
Édesem, ez olyan szerencsétlenség, ami a legokosabb nővel is megeshetik. De maga forma szerint a felesége, legalább ez megnyugtathatja magát. Gyerme kem, nem bírom nézni, hogy milyen deprimált maga. Nem kíván valami csekélységet fogyasztani?

POLLY
Mit?

LUCY
Valamit enni!

POLLY
Ó, igen, szívesen. Ennék valami csekélységet. (Lucy elmegy, Polly magában) Micsoda dög!

LUCY
(visszajön, kávét és kuglófot hoz) Ez talán elég lesz.

POLLY
Jaj, nagyon sokat fáradozik, nagyságos asszony. (Szünet, esznek) Milyen jó kép ez Macheath-ról. Mikor hozta?

LUCY
Hogyhogy hozta?

POLLY
(ártatlanul) Úgy gondolom, hogy Mackie mikor hozta fel ide?

LUCY
Nem hozta.

POLLY
Hát csak úgy átadta, itt, a maga szobájában?

LUCY
Nem volt ebben a szobában.

POLLY

Ja, igen. De hát abban sem volna semmi, ugye? A sors útjai néha rettentő tekervényesek.

LUCY

Ugyan, ne beszéljen folyvást ennyi marhaságot. Úgy látszik, csak kémkedni akar itt.

POLLY

Ugye, maga tudja, hogy hol van?

LUCY

Én? Hát maga nem tudja?

POLLY

Most rögtön mondja meg, hogy hol van.

LUCY

Sejtelmem sincs róla.

POLLY

Ó, szóval nem tudja, hogy hol van. Becsületszávára?

LUCY

Nem, nem tudom. Mi az, maga sem tudja?

POLLY

Nem, ez irtózatos. (*Polly nevet, Lucy sír*) Most már két kötelezettsége is van és ellógott.

LUCY

Nem bírom tovább. Jaj, Polly, ez olyan borzasztó.

POLLY

(*vidáman*) Pedig úgy örülök, hogy ennek a tragédiának a végén találtam egy igaz barátnőt. Az is valami. Nem eszel még egy kicsit, talán egy kis kuglófot?

LUCY

Még egy kicsit! Ó, Polly, ne legyél ilyen kedves hozzám. Igazán, nem érdemlem meg. Ó, Polly, a férfiak nem érdemlik meg.

POLLY

Persze hogy nem érdemlik meg a férfiak, de hát mit csináljunk?

LUCY

Nem! Most tiszta vizet öntök a pohárba. Mondd, Polly, nagyon rossz néven veszed tőlem?

POLLY

Mit?

LUCY

Hogy nem igazi.

POLLY
Micsoda?

LUCY
Ez! *(Hasára mutat)* És ez mind azért a gazemberért.

POLLY
(nevet) Jaj, de nagyszerű! Egy muff volt ott? Ó, milyen dög vagy, Lucy! Hallod - akarod Mackie-t? Neked adom. Legyen a tied, ha meg tudod találni! *(Hangok hallatszanak és léptek a folyosón)* Mi az?

LUCY
(az ablaknál) Mackie! Megint megfogták.

POLLY
(összeroskad) Most hát mindennek vége. *(Belép Peachumné)*

PEACHUMNÉ
Ó, Polly, hát itt vagy. Öltözz át, a férjedet fel fogják akasztani. Elhoztam a gyászruhádat. *(Polly levetkőzik, és felveszi a gyászruháját)* Gyönyörű szép özvegy leszel. Legyél hát egy kicsit vidámabb.

KILENCEDIK JELENET

*Péntek reggel öt óra: Penge Mackie-t, aki újra a kurvákhoz ment,
újra elárulták a kurvák. Most hát felakasztják
Siralomház
A Westminster harangjai szólnak.
Rendőrök megkötözve hozzák Macheath-t a börtönbe*

SMITH
Be vele! A westminsteri harangok elsőt kongatnak. Álljon rendesen, nem óhajtom tudni, miért néz ki ilyen kikészülten. Azt hiszem, szégyelli magát. *(A rendőrökhöz)* Ha a westminsteri harangok harmadszorra szólalnak meg, ez hat órakor lesz, már túl kell lennünk az akasztáson. Mindent készíttetek elő.

RENDŐR
Negyedóra óta Newgate valamennyi utcáját úgy ellepte mindenféle népség, hogy egyáltalán nem lehet már keresztüljutni.

SMITH
Érdekes, hát ők már tudták?

RENDŐR
Ha ez így megy tovább, negyedóra múlva tudja már egész London. Akkor azok az emberek, akik különben a koronázási menetbe igyekeznének, majd mind idejönnek, és a királynőnek üres utcákon át kell kocsiznia.

SMITH

Épp ezért teljes gőzzel kell dolgoznunk. Ha mi hat órára készen vagyunk, az emberek még idejében odaérnek hét órára a koronázási menetre. Most mars!

MAC

Halló, Smith, hány óra?

SMITH

Nem lát a szemétől? Öt óra négy perc.

MAC

Öt óra négy perc. *(Mikor Smith éppen bezárja kívülről a cella ajtaját, megérkezik Brown)*

BROWN

(Smith-től kérdezi, háttal a cellának) Odabent van?

SMITH

Akarja látni?

BROWN

Nem, nem, nem, az isten szerelmére, csak csináljon mindent egyedül. *(El)*

MAC

(hirtelen halkán, de feltartóztatathatatlanul beszélni kezd) Szóval, Smith, nem akarok semmit sem mondani, egyáltalán semmit holmi megvesztegetésről, maga csak ne féljen. Mindent tudok. Ha engedné magát megvesztegetni, legalábbis ezen az országon kívül kellene letelepednie. Igen, ez kétségtelen. Ezért annyit kellene kapnia, hogy élete hátralevő részében ne legyenek többé gondjai. Ezer font, jó? Ne szóljon egy szót se! Húsz perc múlva meg tudom mondani magának, hogy megkaphatja-e még ma délben ezt az ezer fontot. Nem a levegőbe beszélek. Menjen ki gyorsan, és gondolja meg alaposan. Rövid az élet, és kevés a pénz, és egyáltalán nem tudom, fel tudok-e még hajtani valamennyit is. De aki be akar jönni hozzám, azt engedje be.

SMITH

(halkán) Ez örültség, Macheath úr. *(El)*

MAC

(halkán, de igen gyors tempóban)

Egy hang kiált részvétért, emberek!

Macheath-nek nem virág a fekhelye

Sötét verem, nem illatos berek!

Vad végzete a mélybe lökte le

Halljátok meg, utolszor kiabál!

Magába zárta vastag pincemély!

Nem kérditek, pajtások, merre jár?

Ihattok burgundit, ha már nem él.

Siessetek, nem késik a halál!

Vagy meg se szűnjön szenvedése már?

(Mátyás és Jakab megjelenik a folyosón, Macheath-tel akarnak beszélni, Smith rájuk szól)

SMITH

Húha, fiam, hiszen úgy nézel ki, mint egy kibelezett hering.

MÁTYÁS

Mióta nincs itt a kapitány, nekem kell a hölgyeket teherbe ejteni, hogy alkalmazzák rájuk a mentesítő paragrafust. Nem vagyok én csödör, hogy kibírjam ezt a szakmát. Muszáj beszélnem a kapitánnyal. *(Mindketten odamennek Machez)*

MAC

Öt óra huszonöt. Nem siettetek valami nagyon.

JAKAB

Hiszen végül is muszáj volt...

MAC

Végül is, végül is, ember, engem fel fognak akasztani. De most egyáltalán nincs nekem időm arra, hogy veletek mérgelődjek. Öt óra huszonhat. Egyszóval, mennyit tudtok azonnal felvenni a privát betétünkből?

MÁTYÁS

A privát betétünkből, hajnali ötkor?

JAKAB

Csakugyan ennyire volnál?

MAC

Négyszáz font. Az megy?

JAKAB

Hát mink? Hiszen ez az egész, amennyink van.

MAC

Kit akasztanak fel, titeket vagy engem?

MÁTYÁS

(izgatottan) Talán mi fekszünk Suky Tawdryval, ahelyett, hogy olajra lépnénk? Mi fekszünk le Suky Tawdryval, vagy te?

MAC

Fogd be a pófádat. Majd nemsokára másutt fekszem, nem ennél a ribancnál. Öt óra harminc.

JAKAB

Na, akkor csináljuk meg a dolgot, Mátyás.

SMITH

Brown úr kérdezteti, hogy mit óhajt étkezni.

MAC

Hagyjon békében. *(Mátyáshoz)* No, meglesz vagy nem lesz meg? *(Smith-hez)* Spárgát.

MÁTYÁS

Egyáltalán nem tűröm, hogy ordítozzanak velem.

MAC

De ki ordítózik veled? Ez csak azért van, mert... Szóval, Mátyás, engeded, hogy felakasszanak?

MÁTYÁS

Természetesen nem hagyom, hogy felakasszanak. Ki mondja ezt? Csakhogy ennyi az egész. Négy száz font, összesen ennyi van, nincs több. Ennyit talán még szabad mondanom.

MAC

Öt óra harmincnolc.

JAKAB

No, akkor tempó, Mátyás, mert később már nem ér az egész semmit.

MÁTYÁS

Csak át tudjunk jutni, hisz mindenütt olyan sokan vannak. Micsoda csőcselék!

MAC

Ha hat óra előtt öt perccel nem vagytok itt, engem nem láttok többé. *(Ordítva)* Akkor nem láttok többé...

SMITH

Már elmentek. No, mi a helyzet? *(Olyan mozdulatot tesz, mintha pénzt számolna)*

MAC

Négy száz. *(Smith vállat vonva el. Mac utána kiált)* Beszélnem kell Brownnal.

SMITH

(jön a rendőrökkel) Nálátok van a szappan?

RENDŐR

De nem, amelyik kell.

SMITH

Tíz perc alatt csak fel tudjátok állítani azt az izét.

RENDŐR

De az alsó csapóajtó nem működik.

SMITH

Muszáj működnie, hiszen már másodikat harangoztak.

RENDŐR

Micsoda disznóól!

MAC

(énekel) Nézzétek meg, elég rohadtul áll!

Most csődtömegnek is nevezhető.
Hisz nektek már egyéb sem imponál
Csak ronda pénz, mert nektek az a fő.
Óvjátok őt, akit vad verme vár!
A királynőhöz csusszatok a porban
A királynőnek kell beszélni róla
Fussatok, mint a disznók, libasorban.
Minden fogát belepte már a rozsdá!
Vagy meg se szűnjön szenvedése már?

SMITH

Nem engedhetem be magát. Maga csak a tizenhatos szám. Maga még nem kerülhet sorra.

POLLY

Ugyan mit számít az, hogy tizenhatos szám? Ne legyen már olyan bürokratikus! Én a felesége vagyok, muszáj vele beszélnem.

SMITH

De maximum öt percig.

POLLY

Mi az, hogy öt percig! Ez tiszta örültség. Öt percig! Azt nem lehet úgy megszabni. Az nem olyan egyszerű. Hiszen ez örökre szóló búcsú. Akkor igazán kimondottan fontos megbeszélőnivalók lehetnek egy férj és feleség között... De hát hol van?

SMITH

Mi az, hát nem látja?

POLLY

Na persze. Köszönöm szépen.

MAC

Polly!

POLLY

Igen, Mac, itt vagyok.

MAC

Na persze!

POLLY

Hogy vagy? Nagyon odavagy? Nehéz ügy!

MAC

Igaz is mit tudok most csinálni? Mi lesz veled?

POLLY

Tudod, nagyon jól megy az üzletünk. Ez igazán a legkevesebb. Mondd, nagyon ideges vagy?... Tulajdonképpen mi volt a papád? Még annyi minden van, amiről semmit sem meséltél nekem. Ezt nem is értem. Különben mindig olyan egészségesnek látszottál.

MAC

Te, Polly, nem tudnál valahogy segíteni rajtam?

POLLY

Dehogynem, természetesen.

MAC

Pénzzel, persze. A felügyelővel már...

POLLY

(lassan) A pénz már elment Southamptonba.

MAC

És nálad nincs?

POLLY

Nem, nálam nincs. De tudod mit, Mackie, ha például beszélnek valakivel... ha talán magát a királynőt kérném meg, személyesen... *(Összeomlik)* Ó, Mackie!

SMITH

(elhúzza Pollyt) No, együtt van már az ezer font?

POLLY

Minden jót Mackie, vigyázz magadra, és ne felejts el engem! *(El)*

(Smith és a rendőrök egy asztalt hoznak, rajta egy tál spárga)

SMITH

Elég puha a spárga?

RENDŐR

Igenis. *(El)*

BROWN

(megjelenik, odalép Smith-hez) Smith, nem tudja, mit akar tőlem? Jól tette, hogy megvárta, mielőtt bevitte az asztalt. Most majd együtt visszük be neki, ha bemegyünk hozzá, hadd lássa, milyen érzelmekkel viseltetünk iránta. *(Az asztalt viszik, mindketten belépnek a cellába. Smith el. Szünet)* Halló, Mac. Itt a spárga. Nem óhajtasz fogyasztani egy keveset?

MAC

Ne fáradjon, Brown úr, vannak még mások, akik megadják nekem a végtisztességet.

BROWN

Ó, Mackie!

MAC

Kérem az elszámolást! Ugyebár megengedi, hogy közben étkezzem. Utóvégre ez az utolsó étkezésem. *(Eszik)*

BROWN

Jó étvágyat! Ó, Mac, tüzes vasként égeted a lelkemet.

MAC

Az elszámolást kérem, uram, az elszámolást. Semmi szentimentalizmus.

BROWN

(sóhajtva előhúz egy könyvecskét a zsebéből) Elhoztam, Mac. Itt az elszámolás az utolsó fél évről.

MAC

(metsző gúnnyal) Ja, csak azért jött, hogy még hozzájusson a pénzéhez?

BROWN

De hiszen tudod, hogy nem úgy van az...

MAC

Ne féljen, kérem, nem fog megrövidülni. Mennyivel is tartozom? De kérem, lesz szíves részletes elszámolást adni. Hiába, az élet gyanakvóvá tett... Gondolom, ön az, aki ezt tökéletesen megérti.

BROWN

Mac, ha így beszélsz, egyáltalán nem tudok gondolkozni. *(Hátulról erős kopácsolás hallatszik)*

SMITH HANGJA

Úgy, ez megbírja.

MAC

Az elszámolást, Brown úr.

BROWN

Hát kérlek - ha mindenáron akarod. Szóval, itt vannak először is a gyilkosok letartóztatásáért járó összegek, amit te vagy az embereid tettetek lehetővé. A kormányzattól megkaptál készpénzben összesen...

MAC

Három eset negyven font, az annyi, mint százhusz font. Egy negyedrészt ezek szerint önt illeti, harminc font, ennyivel tehát tartozunk.

BROWN

Igen - igen - de igazán nem tudom, Mac, hogy az utolsó pillanatok is...

MAC

Kérem, hagyja ezt a fecsegést, jó? Harminc font. És a doveriért nyolc font.

BROWN

Hogyhogy csak nyolc font, mikor ez...

MAC

Hisz nekem, vagy nem hisz nekem? Ön kap tehát az utolsó fél év kötéseiből harmincnnyolc fontot.

BROWN

(hangosan felzokog) Egy egész életen át... kitaláltam...

MINDKETTEN

Minden gondolatodat.

MAC

Három év Indiában - benne volt Jimmie, és benne volt John - öt év Londonban, és ez a köszönet. *(Közben mutatja, hogy fest majd, ha felakasztották)*

Itt lóg Macheath - tetűt nem ölt soha.

Egy álbarát megcsalta csúfosan.

Rövid kötélről tudja meg nyaka

Hogy fenekének mennyi súlya van.

BROWN

Mac, ha így nekem támadsz... aki a becsületedet sérti meg, engem sért meg. *(Dühöngve kirohan a kalitkából)*

MAC

A te becsületedet...

BROWN

Igen, a becsületedet. Fogjunk hozzá, Smith! Engedje be az embereket! *(Machez)* Bocsáss meg, kérlek.

SMITH

(Sietve Macheath-hez) Még most meg tudom lógatni, de egyetlen perc múlva már nem. Megszerezte a pénzt?

MAC

Igen, ha a fiúk visszajönnek.

SMITH

Sehol sem látom őket. Szóval, vége.

(Beeresztik az embereket. Peachum, Peachumné, Polly, Lucy, a kurvák, a lelkész, Mátyás és Jakab)

JENNY

Nem akartak minket beengedni. De én megmondtam nekik: ha nem hordjátok el innen azt a moslékosdézsa pofátokat, majd megtudjátok, ki az a Kocsma Jenny.

PEACHUM

Én az apósa vagyok. Bocsánatot kérek, a jelenlevők közül melyik Macheath úr?

MAC

(bemutatkozik) Macheath.

PEACHUM

(elmegy a kalitka előtt, és jobbra megáll, mint az összes többiek) A sors szeszélye, Macheath úr, úgy intézte, hogy ön habár nem ismerem, a vőm lett. A körülmények, amelyek között először láthatom önt, rendkívül lehangolóak. Macheath úr, önnek valaha fehér glaszékesztyűje volt, elefántcsont fogantyús botja, a nyakán egy sebhely, és a Tintahal Hotelt látogatta. Mindössze a sebhely maradt meg, aminek igazán a legcsekélyebb értéke van az ön ismertetőjelei közül, és ön most már csak cellákat látogat, és előreláthatólag azokat sem sokáig...

(Polly sírva elmegy a kalitka előtt, és megáll jobbra)

MAC

Milyen szép ruhád van, Polly.

(Mátyás és Jakab elhalad a kalitka előtt, és megállnak jobbra)

MÁTYÁS

Nem bírtunk átjutni, olyan nagy volt a tolongás. Úgy rohantunk, hogy attól féltem, Jakabot megüti a guta. Ha nem hiszed...

MAC

Mit beszélnek az embereim? Jó helyük van?

MÁTYÁS

Látja, kapitány úr, gondoltuk, hogy meg fog érteni bennünket. Mert látja, egy koronázás, az se fordul elő mindennap. Az embereknek keresniük kell, ha van rá mód. Üdvözlétüket küldik.

JAKAB

Legszívélyesebb üdvözlétüket.

PEACHUMNÉ

(odalép a kalitkához és megáll jobbra) Ki gondolta volna ezt, Macheath úr, mikor annak idején, egy héttel ezelőtt a Tintahal Hotelben táncoltuk a túsztépet.

MAC

Igen, a túsztépet.

PEACHUMNÉ

De a végzet kegyetlen e földön.

BROWN

(hátról, a lelkészhez) És ezzel az emberrel álltam Azerbajdzsánban válllvetve a leghevesebb tűzharcot.

JENNY

(odajön a kalitkához) Mi a Drury Lane-en teljesen magunkon kívül vagyunk. Nincs ember, aki a koronázásra menne. Mindnyájan téged akarnak látni. *(Megáll jobbra)*

MAC

Engem akarnak látni.

SMITH

No, akkor gyerünk. Hat óra! *(Kiengedi Macet a kalitkából)*

MAC

Ne váraoztassuk az embereket. Hölgyeim és uraim! Hanyatló osztály hanyatló képviselőjét látják maguk előtt. Minket, polgári kisiparosokat, akik derék feszítővasainkkal a kis boltosok nikkeltassáit dolgozzuk meg, elnyelnek a nagyvállalkozók, akik mögött ott állnak a bankok. Mit számít egy tolvajkulcs egy részvéennyel szemben? Mit számít egy bankrablás egy bankalapítással szemben? Mit jelent egy ember meggyilkolása, szemben egy ember alkalmaztatásával? Polgártársak, ezzel búcsút veszek önöktől. Köszönöm, hogy eljöttek. Önök közül néhányan rendkívül közel álltak hozzám. Az, hogy állítólag Jenny jelentett föl, rendkívül meglep. Ez világos bizonyítéka annak, hogy a világ nem változik. Több kedvezőtlen körülmény összetalálkozása vezetett a bukásomhoz. Rendben van - elbukom.

(Song-világítás: aranyfény. Az orgonát kivilágítják. Póznán három lámpa ereszkedik le, és a táblákon ez olvasható:)

Ballada, melyben Macheath mindenkitől bocsánatot kér

A szívetek mért lenne túl kemény
Ti emberek, kik éltek majd utánunk?
Hisz kár nevetni sorsunk szégyenén
Oly kár, ha már akasztófára szállunk.
Ha elbuktunk, az átkotok mivére?
Ne légy bíró, s túl zordan ne ítélj
Mert egyikünk se mérsékelt kedély -
Ti emberek, nincs ok könnyelműségre
Ti emberek, ebből tanuljatok -
Az Istentől kérek bocsánatot.

Majd zápor hull ránk s megtisztít a hó
És minden túl jól táplált húst lehánt
S mely annyit látott és annyit kívánt
Nincs már szemünk - a hollóhad mohó.
És lógunk könnyen, pajkosan forogva
A szél majd erre, majd meg arra ránt
A dögmadarak csőre csap le ránk
Mint út porában bús lócitromokra.
Testvérek, féljete s vigyázzatok -
Az Istentől kérek bocsánatot.

A nők, kik palikat keresve
Csinos csecsíket mutogatják
Fiúk futnak utánuk este
Hogy bűnük bérét elfogadják
A gyilkosok, szabad bolondok
Kurvapecérek, tolvajok

A kurvák, lumpok, vagabundok -
Tőlük kérek bocsánatot.

Nem így a rendőrök, a férgek
Akik naponta, este, reggel
Nem adtak enni, csak fakérget
S fejemre bajt hoztak sereggel.
Szórhatnék most fejükre átkot
De már egészen más vagyok
Én már ezekkel nem csatázok
Így kérek hát bocsánatot.

*A vasbotot elővegyétek
S a pofájukba vágjátok.
Egyébként megbocsátva kérek
Ezektől is bocsánatot.*

SMITH
Lesz szíves, Macheath úr.

PEACHUMNÉ
Polly és Lucy, tartsatok ki férjetek mellett élete utolsó órájában.

MAC
Hölgyeim, ha közöttünk bármi is...

SMITH
(elvezeti) Előre!

*Menet az akasztófához
Mindnyájan el a baloldali ajtón
Ezek az ajtók a vetítési síkokba esnek.
Aztán a színpad másik oldalán mindnyájan bejönnek viharlámpákkal.
Mikor Macheath felér a bitófa alá, megszólal Peachum*

PEACHUM
Tisztelt közönség, Macheath lógni fog
Pályája immár véget ért.
A kereszténység nagy dolog:
Fizet az ember mindenért.

Ez volna hát a színdarab
Ennyiben mégse maradunk
Nem akasztják Macheath urat
Ne gondolják, hogy így végződik a színdarabunk.

Hogy az operában legalább legyen
A jognál döntőbb a kegyelem
S hogy valami jót is kapjatok mára
Most megjelenik a király lovasfutárja.

(A táblákon ez olvasható:)

Harmadik koldusfinálé

(*Felbukkan a lovasfutár*)

KÓRUS

Csitt! ki ő?

A király lovasfutárja jő!

(*Lóháton megjelenik Brown mint lovasfutár*)

BROWN

Koronázása alkalmából parancsot ad a királynő, hogy Macheath kapitány tüstént szabadon bocsáttassék. (*Mindenki ujjong*) Egyidejűleg ezennel az örökletes nemesség rendjébe emeltetik (*ujjongás*), s felruháztatik Marmarel kastély birtokával, valamint élete végéig tízezer font évjáradékkal. A jelenlevő jegyespároknak a királynő királyi szerencsekívánatait küldi.

MAC

Megmenekültem, megmenekültem! Ó, hisz tudtam én: sose félj vad véstől, segítség jő az égből.

POLLY

Megmenekült, az én drága Mackie-m megmenekült! Nagyon boldog vagyok.

PEACHUMNÉ

Így hát végül minden jóra fordult. Olyan könnyű és békés volna az életünk, ha mindig megjönnének a király lovasfutárjai.

PEACHUM

Maradhattok hát mind állva, ott, ahol vagytok, és énekeljétek el a szegények szegényeinek korálját, hiszen az ő nehéz életüket játszottátok el ma, mert a valóságban éppen ők élik meg a legrosszabb véget. A király lovasfutárjai nagyon ritkán jönnek meg olyankor, amikor a megrugdosottak rúgják fel a törvényt. Ezért nem is szabadna a vétket túlságosan üldözni.

MINDNYÁJAN

(*előrejönnek, és orgonakísérettel énekelnek*)

Ne üzzétek a kis bűnt, mert hisz nemsokára,

Úgyis a föld hidegje járja át.

Gondoljatok a télre és homályra

E völgyben, melynek jajsza kiált.

FÜGGELÉK

Új ágyú-dal

1

Fritz az SA volt és Karl volt a párt
És Albert a szajrét szerette
De egyszerre mindez a semmibe szállt
S indulni Nyugatra, Keletre.
Schmittnek a Rajna
Után Ukrajna
S Krausénak Párizs járt.
Zuhogtak záporok
Jöttek új századok
Idegen katonákat
Ilyet sokat találtak
S így meg nem kapta a berlini Meier
Egész Bulgáriát.

2

Elkezd a sivatagban izzadni Schmitt
Északon meg Krause fázik.
Végül már mindenki sejt valamit
De hogy jutnak el újra hazáig?
Ez itt Ukrajna
Messze a Rajna
S amíg majd Ulmba ér -
Zuhognak záporok
Jönnek új századok
Idegen katonákat
Nagy sereget találnak
Ezt nem tudja és nincs sehol
A megkergült Vezér.

3

Schmitt nem jött meg, de Germánia sincs
Csak a patkány, a hulla, a féreg
De Berlinben elromosodva megint
Új háborúról beszélnek.
Köln már maródi
Hamburg halódik
És Frankfurt pusztaság.
De ha az USA
Épp most támadna rá
Frissen a szovjetekre
Új vérfürdő lehetne
S csukaszürkét ölt Krause
És övé a világ!

1946

Új ballada a kellemes életről

1

Hagyjanak minket a nagy szellemekkel!
Mit ér a könyve, ha üres a gyomra,
S rideg kunyhóban gyötri éhe-szomja?
Az ócska prédikáció kinek kell?
Hisz azt csicsergi fákön a madár
Hogy nincs, ki ennyi koszttal jóllakik
És hogy a nép Berlinton Bagdadig
A népi életet megúnta már.
A szép szabadság, szegénynek, haj, mit ér?
Hisz kellemesen csak a gazdag él.

2

Jó sakter volt a nagy marsall, a Göring
Láttuk, ahogy fél Európát kifosztja
Majd bíróság előtt áll izzadozva
De zsírosabban ott is, mint kik őrzik.
S ha kérdik, hogy miért - mit emleget?
A német becsület s a tiszta vér -
Ezért volt. S ettől lett olyan kövér?
Ma már ezen mindenki csak nevet.
Mi tette náciává? Nem szenvedély.
Eh, kellemesen csak a gazdag él.

3

S a hosszú Schachtnak mennyi pénze van már?
Vagy tán az egyszeregy törvénye megdőlt?
Mert tőle jó sokat kapott a bankár
Kimentik végül őt a csődtömegből
Az ő szemét holló nem vájja ki
De kérdjétek a bankrott bankvezért
Mért kellett neki ez a szar, miért
Azt mondja, elfogták becsvágyai.
Miért lépett be, bármit is beszél?
Mert kellemesen csak a gazdag él.

4

S la-Keitel, az ukrainai kivégző
A káplárcsizmát nyalogatta szépen
Mert Wehrmacht-étvágy ébredt fel szívében -
Hát ő, a híres tank- s konyakszakértő
Mit válaszol, mikor megkérdezik?
Kötelességből ontott annyi vért -
No, isten ments, hogy csak a birtokért!

Nem verik dobra, csöndben elveszik.
Mi történt? Egy birtok gazdát cserél
Mert kellemesen csak a gazdag él.

5

És mindegyikben ott a tiszta szándék
És őrzi rendületlenül a vártát
S nem említi soha a menükártyát
De démonokkal harcol éjszakánként.
Mert mind egy-egy Lohengrin voltaképp
És mindegyikben él egy Parcival
S nem Leningrád volt álmuk, de a Grál
S Berlin bukása egy Walhalla-vég.
Bármit beszéltek, tudták, mi a cél
Mert kellemesen csak a gazdag él.

1946

Függelék a balladához, melyben Macheath bocsánatot kér

A betörők sötétbe járnak
Mert nyugtot nem lelnek maguknak
A mocskosszáju, vad vagányok
Kik káromkodnak, nem nyafognak
A nők, kik lopják a kenyérkét
Lehetnének anyáitok!
Tán nincs bennük elég keménység -
Ezeknek megbocsássatok.

Ne büntessék a kicsi tolvajt
A naggyal jobb törődni nektek
Szégyenbe, háborúba elhajt
S titeket véres kőre fektet,
Ki tervet gyilkolásra forral
S most irgalomért könyörög -
A száját tömjétek be porral:
Elég van a romok között.

Van, ki felejtést prédikál ma
És megbocsátásról gagyog -
Szükség van itt a kalapácsra:
A pofájukba vágjatok!

1946

Új végkorál

Ne üzzétek a kis bűnt, mert hisz nemsokára
Úgyis a föld hidegje járja át:

Gondoljatok a télre és homályra
E völgyben, melynek jajszava kiált.

A nagy rablókkal végső, nagy csatára
Készüljetek, ne várjatok tovább:
Lehelletük a föld hideg homálya
És ők szerzik e völgynek jajszavát.

1946

A koldusfilm befejező szakasza

Végül mindez egy csapásra
Jóra válik - így szokás.
Minden jó, ha jó a vége
Ehhez pénz kell, semmi más.

És ha véget ér a játék
Összefér a Kunz s a Hinz
S a szegények kenyeréből
Együtt esznek majd megint.

Mert sötétben él az egyik
És a másik fényben él
És a fény, az messze látszik
Ám nem látható az éj.

1930